

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond

Carolina Kiisk

AS PRISMA PEREMARKETI TÖÖJÕUKULUDE JA FINANTSILISE TULEMUSLIKKUSE
ANALÜÜS AASTATEL 2019–2024

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Maire Nurmet

Tartu 2026

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse teoreetilised alused.....	6
1.1. Suure töötajaskonnaga ettevõtte tööjõukulude olemus.....	6
1.2. Ettevõtte finantsiline tulemuslikkus ja selle hindamine.....	10
1.3. Tööjõukulude roll finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel	14
2. AS Prisma Peremarketi tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse analüüs aastatel 2019–2024.....	16
2.1. Uurimismetoodika ja andmete kirjeldus	16
2.2. AS Prisma Peremarketi tegevuse iseloomustus ja peamised näitajad	19
2.3. AS Prisma Peremarketi tööjõukulude analüüs.....	21
2.4. AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse analüüs	27
2.5. Tööjõukulude roll AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel...	37
Kokkuvõte.....	40
Viidatud allikad.....	42
LISA A.....	46
AS Prisma Peremarketi bilanss.....	46
LISA B	48
AS Prisma Peremarketi kasumiaruanne.....	48
LISA C	49
AS Prisma Peremarketi bilansi horisontaalanalüüs baasaastata	49
LISA D.....	52
AS Prisma Peremarketi kasumiaruande horisontaalanalüüs baasaastata.....	52
LISA E	56

AS PRISMA PEREMARKETI TÖÖJÕUKULUDE JA FINANTSTULEMUSLIKKUSE ANALÜÜS	4
--	---

AS Prisma Peremarketi kasumiaruande vertikaalanalüüs.....	56
Summary	57

Sissejuhatus

Ettevõtete üheks peamiseks eesmärgiks on kasumi teenimine ja finantstulemuslikkuse saavutamine ning seetõttu on ettevõtte kulude jälgimine olulisel kohal. Jaekaubandusettevõtteid iseloomustab sageli suur töötajate arv ja tööjõu oluline roll igapäevases teenindusprotsessis. Samas ei tähenda suur töötajate arv automaatselt, et ettevõtte on klassikaliselt tööjõumahukas. Tööjõukulud võivad sellistes ettevõtetes olla oluline kulukomponent, kuna ettevõttes töötab palju inimesi ning tööjõukulude suur osakaal kuludes võib avaldada negatiivset mõju ettevõtte tulemuslikkusele. Madal tulemuslikkus võib omakorda vähendada ettevõtte kasumlikkust, mille tagajärjel võib ettevõtte oma tegevuse lõpetada. Samuti võib madal tulemuslikkus mõjutada konkurentsivõimet, kasvupotentsiaali ning avaldada mõju tööpuuduse kasvule. (Hamermesh, 2021; Heshmati & Lööf, 2008)

Eurostat (2024) andmetel tõusid ELis 2024. aasta 3. kvartalis tunnipõhised tööjõukulud mitteärilises majanduses 5,1% ning ärimajanduses 5,0%. Teenindussektoris oli kasv ELis 4,9%. Palgad ja töötasud töötunni kohta kasvasid 2024. aasta 3. kvartalis eelmise aasta sama kvartaliga võrreldes ELis 5,0% ja mittepalgaline komponent 5,3%.

Varasemad uuringud näitavad, et palgakuludel ja teistel tööjõuga seotud kuludel võib olla ettevõtte tulemustele oluline mõju. Näiteks on analüüsitud tegevuskulude mõju ettevõtete kasumlikkusele ning leitud, et tegevuskulude, sealhulgas palkade, reisi- ja transpordikuludel, rendi- ja tariifikuludel, remondi- ja hoolduskuludel, reklaami- ja meelelahutus kuludel ja amortisatsioonil on statistiliselt märkimisväärne mõju ettevõtte kasumlikkusele. (Hossain & Uddin, 2020)

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, kuidas muutusid AS Prisma Peremarketi tööjõukulud ja finantsiline tulemuslikkus aastatel 2019–2024 ning milline oli tööjõukulude roll ettevõtte finantstulemuslikkuse kujunemisel. Töös seatud eesmärgi täitmiseks on püstitatud järgnevad uurimisülesanded:

1. Selgitada suure töötajaskonnaga ettevõtte tööjõukulude olemust.
2. Selgitada finantsilise tulemuslikkuse olemust ja selle hindamise võimalusi.
3. Selgitada tööjõukulude rolli finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel varasemate uuringute põhjal.
4. Kirjeldada töö metoodikat ja kasutatavaid andmeid.
5. Anda ülevaade AS Prisma Peremarketi tegevusest ja põhinäitajatest aastatel 2019–2024.

6. Välja selgitada AS Prisma Peremarketi tööjõukulude muutused, komponendid ja osakaal müügitulus aastatel 2019–2024.
7. Välja selgitada AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse muutused aastatel 2019–2024 ning tööjõukulude roll ettevõtte finantstulemuslikkuse kujunemisel.

Kuna töö keskendub ühele ettevõttele ning selle ettevõtte kuue aasta andmetele, ei ole töö eesmärk statistiliselt tõestada tööjõukulude mõju finantsilisele tulemuslikkusele.

Töö struktuur lähtub püstitatud uurimisülesannetest. Esimeses alapeatükis käsitletakse suure töötajaskonnaga ettevõtte tööjõukulude olemust, teises alapeatükis finantsilise tulemuslikkuse mõistet ja hindamise võimalusi ning kolmandas alapeatükis tööjõukulude rolli finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel varasemate uuringute põhjal. Empiirilise osa esimeses alapeatükis kirjeldatakse metoodikat ja kasutatud andmeid, teises alapeatükis antakse ülevaade AS Prisma Peremarketi tegevusest ja põhinäitajatest, kolmandas alapeatükis analüüsitakse ettevõtte tööjõukulusid, neljandas alapeatükis analüüsitakse ettevõtte finantsilist tulemuslikkust ning viiendas alapeatükis hinnatakse tööjõukulude rolli ettevõtte finantstulemuslikkuse kujunemisel.

Töö väärtus seisneb selles, et see annab juhtumipõhise ülevaate AS Prisma Peremarketi tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse muutustest aastatel 2019–2024. Analüüs võimaldab hinnata, kas tööjõukulude kasv langes kokku ettevõtte finantstulemuslikkuse muutustega ning milline oli tööjõukulude roll võrreldes teiste kulustruktuuri ja kapitalistruktuuri näitajatega. Analüüsi tulemused võivad olla kasulikud ettevõtte juhtkonnale, sest need võimaldavad hinnata tööjõukulude rolli ettevõtte kasumlikkuse kujunemisel.

Käesoleva bakalaureusetöö kirjutamisel on kasutatud *ChatGPT*-d sõnastuse parandamiseks.

1. Tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse teoreetilised alused

1.1. Suure töötajaskonnaga ettevõtte tööjõukulude olemus

Suure töötajaskonnaga ettevõtte puhul on tööjõukulud oluline kulukategooria, kuid suur töötajate arv ei tähenda automaatselt, et ettevõtte oleks klassikalises mõttes tööjõumahukas. Tööjõumahuka ettevõtte peamine tunnus on tööjõukulude suur osakaal kogukuludes. See tähenda, et ettevõtte tegevus sõltub olulisel määral inimtöö panusest ning vähem masinatest ja tehnoloogiast. Hashimzade *et al.* (2017) on toonud välja, et tööjõumahukust iseloomustab töö

osakaal tootmisprotsessi kogusisenditest ning protsessi peetakse tööjõumahukaks sellisel juhul, kui tööjõu ja sisendite suhe on võrreldes tootmisprotsessiga kõrgem.

Kenton (2025) kirjeldab tööjõumahukaid ettevõtteid kui sektoreid, mis vajavad kaupade või teenuste tootmiseks suurt hulka tööjõudu ning seetõttu on ka tööjõukulud kapitalikuludest olulisemad. Tüüpiliste näidetena on välja toodud põllumajandus, majutus ja mitmed teenindussektorid, kus inimtöö roll on oluline ka tehnoloogiliste võimaluste arenemisel. Shahidul (2011) rõhutas, et tööjõumahukad ettevõtted tegutsevad sageli valdkondades, kus inimtöö asendamine tehnoloogia või kapitaliga on piiratud või majanduslikult ebaotstarbekas.

Jaekaubandusettevõtete puhul tuleb arvestada sellega, et ühelt poolt eeldab jaekaubandus suurte kaupluste, klienditeeninduse, kaupade väljapaneku, müügisaali korrashoiu ja muu sellise tõttu suurt töötajate arvu. Teisalt aga võivad jaekaubandusettevõtte kulustruktuuris tööjõukuludest suurema osa moodustada hoopis kaubakulud, rendikulud või teised tegevusekulud. Seega ei ole suur töötajate arv piisav näitaja, mis ütleks, et ettevõtte on tööjõumahukas ning tuleks arvesse võtta ka tööjõukulude osakaalu ettevõtte kuludes ja müügitulus.

Tööjõukulud on suure töötajaskonnaga ettevõtetes üks kesksemaid kulukategooriaid ning neil on oluline roll ettevõtte finantstulemustes. Tööjõukulusid saab käsitleda nii rahalise väljaminekuna, investeeringuna inimkapitali kui ka strateegilise juhtimise elemendina, mis mõjutab ettevõtte konkurentsivõimet ja kasumlikkust. Need kulud ei piirdu ainult palgakuluga, vaid hõlmavad ka mitmesuguseid teisi kulusid alates töötajate värbamisest kuni nende hoidmise ja arendamiseni. Seetõttu on tööjõukulude olemuse mõistmine oluline, et hinnata nende rolli ettevõtte tulemuslikkusele.

Rahvusvahelised ja riiklikud institutsioonid käsitlevad tööjõukulusid väga laialdaselt, rõhutades, et tööjõukulud ei hõlma ainult palgakulu, vaid need koosnevad mitmetest tööjõu kasutamisega seotud komponentidest. Eurostati (n.d.) definitsiooni kohaselt on tööjõukulud tööandja poolt töötajate palkamiseks ja töös hoidmiseks tehtud kogukulud ning koosnevad nii otsestest kui ka kaudsetest kuludest. Järgnevas tabelis (tabel 1) on toodud Eurostati (n.d.) ja Statistikaameti (2015) andmetel põhinev tööjõukulude liigitus otsesteks ja kaudseteks kuludeks. See näitab, et tööjõukulud ei piirdu ainult töötajatele makstavate töötasudega, vaid ka teiste kuludega, mis on vajalikud tööjõu hoidmiseks.

Tabel 1

Tööjõukulude liigitus otsesteks ja kaudseteks kuludeks

Allikas	Otsesed kulud	Kaudsed kulud
Eurostat (n.d.)	Brutopalk, boonused, ettevõtte tooted/teenused, eluase, ametiauto, toitlustus.	Tööandja sotsiaalkindlustusmaksed, kutseõppe kulud, värbamiskulud, tööandja antud töövahendid, tööandja maksud (millest on maha arvatud tööandja saadud toetused).
Statistikaamet (2015)	Tasu tegelikult töötatud aja eest (otsene töötasu, lisatasud, toetused), puhkusetasu, riigipühad, muud vabad päevad, tasu toote/teenusena, ametiauto, tööandja eluruumid.	Kohustuslikud, leppekohased ja vabatahtlikud sotsiaalkindlustusmaksed, hüvitised ja sotsiaaltoetused, tööalase koolituse kulud, tööjõu värbamise ja tööriietuse kulud.

Allikas: Autori koostatud Eurostat (n.d.) ja Statistikaamet (2015) andmetel

Tabelist 1 selgub, et tööjõukulud ei piirdu ainult töötajatele makstava töötasuga. Otseste kulude hulka kuuluvad peamiselt töötajatele makstavad tasud, lisatasud ja muud töötamise eest saadud hüved. Kaudsed kulud hõlmavad aga tööandja sotsiaalkindlustusmaksed, hüvitisi, koolitus-, värbamis- ja teisi töötajatega seotud kulusid.

Statistikaamet (n.d.) käsitleb tööjõukulusid sarnaselt Eurostatiga (n.d.), tuues välja, et tööjõukulud hõlmavad lisaks töötasudele ka tööjõuga seotud makse ja teisi personaliga seotud kulusi. Statistikaameti (n.d.) kiirstatistika käsitluses arvestatakse tööjõukulude hulka töötasud, tööandja makstud toetused ja hüvitised. Rahandusministeerium (n.d.) toob välja, et tööjõukulude hulka kuuluvad lisaks töötasudele ka nendega seotud sotsiaal- ja töötuskindlustusmaksed, erisoodustused koos maksudega ning koondamistasud. Seega võib tööjõukulusid käsitleda kui kulukategooriat, mis hõlmab nii töötajatele otseselt makstavaid tasusid kui ka tööandja kohustusi ja personaliga seotud lisakulusid.

Triplett (1983) on tööjõukulusid käsitlenud kui tööandja täiendavat kulu uue töötaja värbamisel. Tema hinnangul on tööjõukulude mõiste täpsem kui hüvitis või palk, kuna tööjõukulu hõlmab kõiki tööhõivega seotud kulusid, mitte ainult töötajale makstavat tasu. Mis omakorda näitab, et tööjõukulud koosnevad mitmetest erinevatest komponentidest ning nende analüüsimine on oluline ettevõtte juhtimisel ja tulemuslikkuse hindamisel.

Järgnevas tabelis (Tabel 2) on toodud erinevates allikates kajastatud tegurid, mida loetakse tööjõukulude hulka.

Tabel 2

Erinevate allikate välja toodud tööjõukulu komponendid

Allikas	Tööjõukulu komponendid
Statistikaamet (n.d.)	Töötasu, VÕS-i tasu (võlaõigusseaduse kohaselt töövõtulepingu või käsunduslepingu alusel tehtud väljamaksed), tööandja makstud toetused ja hüvitised (haigushüvitised, tööõnnetuse ja kutsehaiguse hüvitised, kolmanda samba sissemaksed, hüvitised töölt vabastamise korral, toetus lapse sünni puhul), erisoodustused koos erisoodustuse tulumaksuga (eluaseme kulud, kindlustusmaksed, isiklik sõiduauto töösõitudeks, tasemeõppe kulud, töötaja tervisele kulutused), sotsiaalmaks, tööandja töötuskindlustusmaks.
Eurostat (n.d.)	Töötajate hüvitised (palgad, tööandja sotsiaalkindlustusmaksed), kutseõppe kulud, värbamiskulud, töövahenditele tehtavad kulutused, tööjõukuludeks loetavad maksud (millest on maha arvatud saadud toetused).
Rahandusministeerium (n.d.)	Töötajatele makstavad palgad, lisatasud, preemiad, puhkusetasud ja muud hüvitised töötajatele (lisaks nendega kaasnevad sotsiaal- ja töötuskindlustusmaksed), erisoodustused (lisaks nendega kaasnevad tulu- ja sotsiaalmaks) ja koondamistasud.
RTJ 2 (2017, lisa 2, lk 18)	Palgad, preemiad, puhkusetasud, pensionihüvitised, muud rahalised ja mitterahalised kompensatsioonid töötajatele (lisaks nendelt arvestatud tööandja poolt tasutavad maksud)

Allikas: Autori koostatud Statistikaamet (n.d.), Eurostat (n.d.), Rahandusministeerium (n.d.) ja RTJ 2 (2017, lisa 2, lk 18) andmetel.

Tööjõukulude olemus ja liigitamine on laiem kui ainult töötajatele makstav tasu. Nii rahvusvahelised kui ka riiklikud institutsioonid rõhutavad, et tööjõukulud hõlmavad kõiki kulusid, mis kaasnevad töötajate värbamise, hoidmise ja arendamisega. Tööjõukulude mitmekülsus tähendab seda, et need võivad mõjuda ettevõtte tulemuslikkusele mitmel erineval tasandil. Otsesed kulud mõjutavad ettevõtteid koheselt, kuid kaudsed kulud võivad mõjutada ettevõtete pikaajalist konkurentsivõimet ning tööjõu kvaliteeti. Seega võib järeldada, et tööjõukulud on ettevõtte jaoks üks kõige olulisemaid kulusid. Nende teadlik juhtimine ning analüüsimine võib aidata tagada stabiilsuse, tõsta tootlikkust ning toetada ettevõtte arengut.

1.2. Ettevõtte finantsiline tulemuslikkus ja selle hindamine

Ettevõtte tulemuslikkus näitab, kuivõrd suudab ettevõtte saavutada seatud eesmärk ning kasutada olemasolevaid ressursse soovitud tulemuste saavutamiseks. Tulemuslikkust saab käsitleda erinevatel tasanditel, sealhulgas organisatsiooni, meeskonna ja indiviidi tasandil. (Brudan, 2010) Organisatsioonilise tulemuslikkuse laiem käsitlus hõlmab lisaks finantsnäitajatele ka mittefinantsilisi näitajaid, näiteks klientide rahulolu, töötajate kaasatust, tootlikkust ja innovatsiooni (Božic & Poola, 2023). Käesolevas töös keskendutakse siiski finantsilisele tulemuslikkusele, sest töö eesmärk on välja selgitada AS Prisma Peremarketi tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse muutused aastatel 2019–2024 ning tööjõukulude roll ettevõtte finantstulemuslikkuse kujunemisel.

Finantsiline tulemuslikkus on organisatsioonilise tulemuslikkuse kitsam osa, mis keskendub ettevõtte majanduslikele tulemustele. Finantsilise tulemuslikkuse hindamine võimaldab analüüsida, kui hästi suudab ettevõtte teenida tulu, katta kulusid, kasutada varasid ja juhtida kapitalstruktuuri. Bhunia *et al.* (2011) käsitlevad finantsilist tulemuslikkust kui ettevõtte üldist finantsilist olukorda, mille hindamine võimaldab analüüsida nii lühiajalist kui ka pikaajalist jätkusuutlikkust. Teearu (2020) rõhutab, et finantstulemuslikkuse hindamisel on oluline muuta ettevõtte eesmärgid mõõdetavateks näitajateks, mille põhjal saab hinnata, kas ettevõtte liigub seatud sihtide suunas.

Finantsilise tulemuslikkuse hindamisel kasutatakse ettevõtte majandusaasta aruandeid, eelkõige bilanssi ja kasumiaruannet. Bilanss kajastab ettevõtte varasid, kohustisi ja omakapitali kindla kuupäeva seisuga. Kasumiaruanne kajastab aruandeperioodi tulusid, kulusid ja kasumit või kahjumit. Raamatupidamise seaduse järgi on Eestis kasutusel kaks kasumiaruande skeemi. Skeem 1 puhul liigitakse kulud nende olemuse järgi, näiteks kaubad, toore, materjal ja teenused, mitmesugused tegevuskulud, tööjõukulud ning põhivarade kulum. Skeem 2 puhul liigitatakse kulud nende funktsiooni järgi, näiteks müüdü toodangu kulu, turustuskulud ja üldhalduskulud. (Raamatupidamise seadus, 2002; RTJ 2, 2017) Kuna käesoleva töö empiiriline osa põhineb AS Prisma Peremarketi majandusaasta aruannetes esitatud kirjetel, kasutatakse suhtarvude arvutamisel samu aruandekirjeid: müügitulu, ärikasum või -kahjum, aruandeaasta kasum või kahjum, varad, kohustised ja omakapital.

Finantstulemuslikkuse hindamiseks kasutatakse mitmeid analüüsimeetodeid. Peamised kolm on horisontaalanalüüs, vertikaalanalüüs ning finantssuhtarvude analüüs.

Horisontaalanalüüsis võrreldakse eri perioodide finantsnäitajaid, et hinnata nende muutumist ajas. Selle käigus vaadeldakse muutusi nii absoluutväärtuses kui ka protsentuaalselt, mis võimaldab välja tuua olulisemad arengusuunad. Vertikaalanalüüsis hinnatakse aruandekirje osakaalu aruande kogusummas. Kasumiaruande puhul võimaldab see hinnata, kui suure osa moodustavad peamised kulukomponendid müügitulust. Suhtarvuanalüüsis võrreldakse omavahel erinevaid finantsnäitajaid ning hinnatakse ettevõtte kasumlikkust, varade kasutamise efektiivsust, maksevõimet ja kapitalistruktuuri. (Bötškova & Teearu, 1997)

Varasemates uuringutes on finantsilise tulemuslikkuse hindamisel sageli kasutatud kasumlikkuse suhtarve. Fenyves *et al.* (2020) kasutasid Ungari ja Rumeenia toidukaupade ja jaemüügiga tegelevate väikeettevõtete analüüsimisel peamiselt ROS-i (müügitulu rentaablus), ROA-d (varade rentaablus) ja ROE-d (omakapitali rentaablus), kuna need peegeldavad ettevõtte kasumlikkust, kulujuhtimist ja varade kasutamise tulemuslikkust. Tousek *et al.* (2021) keskendusid Tšehhi kaubandusettevõtete kasumlikkuse hindamisel samuti ROA, ROE ja ROS näitajatele ning kasutasid lisaks tööjõukulude suhtarvu, kapitalimahukuse ning finantsvõimenduse näitajaid. Kantha ja Weligamage (2020) kasutasid tööjõukulude ja inimkapitali investeringute mõju hindamisel finantstulemuslikkuse näitajatena ROA-d ja EPS-i (aktsiapõhine tulu). Seega võib varasemate uuringute põhjal järeldada, et finantsilise tulemuslikkuse mõõtmiseks kasutatakse kõige sagedamini kasumlikkuse suhtarve.

Tasuvuse ehk rentaabluse suhtarvud näitavad üldiselt, kui tulemuslikult suudab ettevõtte müügitulu, varasid ja omakapitali majandustulemuse saavutamiseks kasutada. Müügitulu ärirentaablus näitab, kui suur osa müügitulust kujuneb ettevõtte ärikasumiks või -kahjumiks. Näitaja võimaldab hinnata ettevõtte põhitegevuse kasumlikkust enne finantstulude ja -kulude ning tulumaksu mahaarvamist. (Bötškova & Teearu, 1997)

$$\text{Müügitulu ärirentaablus} = \frac{\text{ärikasum või -kahjum}}{\text{müügitulu}} \times 100 \quad (1)$$

Müügitulu puhasrentaablus on sageli kasutatav suhtarv, mis näitab, kui suur osa müügitulust kujuneb aruandeaasta kasumi või kahjumiks pärast kõigi tulude ja kulude arvestamist. Näitaja võimaldab hinnata ettevõtte lõplikku kasumlikkust. Kuna näitaja põhineb aruandeaasta kasumil või -kahjumil, mõjutavad seda lisaks põhitegevuse tulemusele ja finantstulud, finantskulud ja tulumaks. (Stelmak, 2013, lk 53)

$$\text{Müügitulu puhasrentaablus} = \frac{\text{aruandeaasta kasum või kahjum}}{\text{müügitulu}} \times 100 \quad (2)$$

Varade puhasrentaablus (ROA) näitab, kui tulemuslikult kasutab ettevõtte oma varasid kasumi teenimiseks. Mida kõrgem on ROA, seda efektiivsemalt on ettevõtte oma varasid juhtinud, samas kui madalam näitaja võib viidata vajadusele tegevust parandada. Üldiselt peetakse heaks varade rentaabluks 5%, kuid näitajat tuleks alati võrrelda sama tegevusala ettevõttega. (Hargrave, 2026) Negatiivne ROA aga viitab sellele, et ettevõtte ei suuda teenida piisavalt tulu oma varade maksumuse katmiseks (eCapital, n.d.).

$$\text{Varade puhasrentaablus (ROA)} = \frac{\text{aruandeaasta kasum või kahjum}}{\text{keskmised varad}} \times 100 \quad (3)$$

Omakapitali rentaablus (ROE) näitab seda, kui tasuv on olnud omanike või aktsionäride poolt ettevõttesse paigutatud kapital ning annab aimu ettevõtte juhtimise tulemuslikkusest. Kõrgem näitaja viitab üldjuhul sellele, et investeringud ettevõttesse on olnud efektiivsed, kuid väga kõrge omakapitali rentaablus võib tuleneda ka suurest võõrkapitali kasutamisest, mis suurendab ettevõtte finantsriski. (Bõtkova & Teearu, 1997) Lisaks võib väga kõrge omakapitali rentaablus tuleneda väikesest omakapitali mahust, ebastabiilsest kasumist või suurest võlakooormusest. Seega on oluline ebatavaliselt kõrget ning negatiivset omakapitali rentaablu näitajat põhjalikumalt analüüsida. Seda sellepärast, et kui ettevõttel on aruandeaasta kahjum või negatiivne omakapital, ei anna omakapitali rentaablu arvutamine usaldusväärset tulemust. (Fernando, 2026)

$$\text{Omakapitali puhasrentaablus (ROE)} = \frac{\text{aruandeaasta kasum või kahjum}}{\text{keskmine omakapital}} \times 100 \quad (4)$$

Selleks, et analüüsida täpsemalt ROE-d mõjutavaid komponente, kasutatakse finantsanalüüsis DuPonti analüüsi. DuPonti analüüs on kõige sagedamini kasutatav finantsanalüüsi meetod, mille abil on võimalik hinnata ettevõtte omakapitali rentaablu (ROE-d) selle kujunemist mõjutavate komponentide kaudu. DuPonti mudeli abil on võimalik hinnata, kas omakapitali rentaablu mõjutab eelkõige ettevõtte kasumilikkus, varade kasutamise efektiivsus

või finantsvõimendus. Seega aitab mudel paremini mõista, millised tegevus- või finantsotsused on ettevõtte tulemuslikkusele enim mõju avaldanud. Lisaks võimaldab see võrrelda sarnase tegevusala ettevõtteid ning tuvastada, mis on ettevõtte tugevused ja nõrkused, millele ettevõtte juhtkond peaks rohkem tähelepanu pöörama. DuPonti mudel koosneb peamiselt kolmest osast, mis on müügitulu puhasrentaablus, varade käibekordaja ja omakapitali kordaja. (Hargrave, 2026)

Varade käibekordaja näitab, kui efektiivselt kasutab ettevõtte oma varasid müügitulu teenimiseks. See näitab, kui palju müügitulu saadakse iga varadesse paigutatud euro kohta. Mida suurem on see näitaja, seda efektiivsemalt on ettevõtte oma varasid kasutanud. (Bõtškova & Teearu, 1997)

Omakapitali kordaja on finantsvõimendust iseloomustav näitaja, mis näitab, kui suures ulatuses on ettevõtte varad finantseeritud omakapitali ja kohustuste abil. Kõrgem omakapitali kordaja viitab tavaliselt suuremale võõrkapitali kasutamisele, mis võib suurendada ettevõtte finantsriski. (Investopedia, n.d.)

$$\text{Omakapitali rentaablus (ROE)} = \frac{\text{aruandeaasta kasum või kahjum}}{\text{müügitulu}} \times \frac{\text{müügitulu}}{\text{keskmised varad}} \times \frac{\text{keskmised varad}}{\text{keskmise omakapital}} \quad (5)$$

Finantsvõimenduse taset on võimalik hinnata ka võlakordaja abil. Võlakordaja näitab, kui suur osa ettevõtte varadest on finantseeritud võõrkapitali ehk laenatud vahenditega. Kõrgem võlakordaja viitab sellele, et ettevõtte sõltub suuremal määral kreditoride finantseeringust, mitte omanike panusest. Kreditoride jaoks on üldjuhul eelistatum madal või mõõdukas võlakordaja, sest see tähendab väiksemat finantsriski ja suuremat tõenäosust, et ettevõtte suudab raskuste korral oma kohustusi täita. (Bõtškova & Teearu, 1997)

$$\text{Võlakordaja} = \frac{\text{kohustised}}{\text{varad}} \times 100 \quad (6)$$

Kokkuvõtteks on finantsiline tulemuslikkus ettevõtte majandusliku olukorra ja tegevuse tulemuste hindamise oluline osa. Tööjõukulude analüüsimisel ei piisa üksnes nende kogusumma vaatlemisest, vaid on oluline hinnata, kuidas tööjõukulude muutus suhestub müügitulu, kasumimarginaali, varade kasutamise ja finantsvõimendusega. Seega loob finantsilise

tulemuslikkuse käsitus aluse empiirilises osas kasutatavale tööjõukulude ja finantsnäitajate analüüsile.

1.3. Tööjõukulude roll finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel

Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade varasematest uuringutest ja nende tulemustest, keskendudes tööjõukulude rollile ettevõtte finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel. Tähelepanu pööratakse sellele, milliste näitajate ja meetoditega on tööjõukulusid varasemates uuringutes analüüsitud ning millise tegurid võivad mõjutada tööjõukulude ja finantstulemuste vahelisi seoseid.

Tööjõukulude roll ettevõtte finantstulemustes sõltub ettevõtte spetsiifilistest teguritest, sealhulgas tegevusvaldkonnast, strateegiast, tööjõu kvaliteedist ja finantsseisundist. Mõned ettevõtted võivad oma tööjõukulusid käsitleda investeringuna, teised aga vältimatu kuluna. Näiteks ettevõtted, kellel on piisavad vahendid töötajate koolitamiseks ja palkade tõstmiseks, võivad suurendada töötajate motivatsiooni ning parandada seeläbi tulemuslikkust. Samas aga finantsraskustes olevad ettevõtted võivad tunda, et tööjõukulude tõus vähendab ettevõtte kasumlikkust, kuna neil puuduvad ressursid palgatõusuks või töötajate koolitusteks.

Crabtree ja Matyus (2025) leidsid kolme USA jaemüügi ettevõtet uurides, et palgatõus mõjutas kasumit eri ettevõtetes erinevalt. Mõju võis olla nii positiivne kui ka negatiivne, kuid ühe ettevõtte puhul mõju kasumile ei leitud. Filipeanu *et al.* (2024) analüüsisid personalikulude mõju energeetikasektori ettevõtetele ning leidsid personalikulude ja ettevõtete kogutulude vahel positiivse seose, mida autorid seostasid konkurentsivõimeliste palkade ja kvalifitseeritud töötajatega. Alexandre *et al.* (2022) seevastu näitasid, kuidas miinimumpalga tõus võib vähendada tööhõive kasvu ja kasumlikkust ning seda eriti just finantsraskustes olevates tööjõumahukates ettevõtetes.

Tööjõukulude rolli hindamisel ei piisa ainult palgakulude või tööjõukulude kogusumma analüüsimisest. Finantsilist tulemuslikkust võivad mõjutada ka tööjõuga seotud kaudsemad tegurid, näiteks tööjõu volavus, töötajate kvalifikatsioon, motivatsioon, koolitused ja muud personaliga seotud investeringud. Töötajatesse tehtud investeringud võivad parandada tööprotsesside efektiivsust ja toetada müügitulu kasvu, kuid samal ajal suurendavad need ettevõtte kulusid.

Hou *et al.* (2021) tõid välja, et ettevõtte tulemuslikkust mõjutab oluliselt ekspertide olemasolu, kuna kogenud ja oskustega töötajad täidavad tööülesandeid efektiivsemalt. Crabtree

ja Matyus (2025) leidsid, et palgatõus üksi ei pruugi vähendada tööjõu voolavust, seega palgakulude mõju tuleks hinnata koos teiste teguritega. Töötajate lahkumine võib oluliselt mõjutada ettevõtte tulemuslikkust, kuna töötaja lahkudes tekib vajadus uue töötaja värbamiseks ning see nõuab omakorda ettevõtte poolseid kulutusi, näiteks värbamisprotsess ning uue töötaja koolitus. Lisaks rõhutasid Filipeanu *et al.* (2024), et suuremad investeeringud tööjõusse, näiteks koolitused ja preemiad, võivad suurendada ettevõtte kasvu ja kasumlikkust.

Järgnevas tabelis (Tabel 3) on välja toodud varasemate uuringute ülevaade, milles on käsitletud tööjõukulude/personalikulude ja finantsilise tulemuslikkuse vahelisi seoseid. Tabelis 3 on esitatud uuringutes kasutatud andmed, rakendatud metoodika ning peamised tulemused.

Tabel 3

Varasemate uuringute ülevaade tööjõukulude rollist ettevõtte finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel

Allikas	Valim ja periood	Meetod	Peamine tulemus
Tousek <i>et al.</i> (2021)	Tšehhi kaubandussektori ettevõtted, 2008-2018	Paneelandmete regressioon	Tööjõukuludel ei olnud olulist mõju ROA-le ega ROE-le.
Kantha ja Weligamage (2020)	Sri Lanka börsiettevõtted, 2014-2018	Korrelatsioon- ja regressioonanalüüs	Tööjõukulud ja inimkapitali investeeringud mõjutasid ROA-d positiivselt ja oluliselt, kui mõju EPS-ile oli ebaoluline. Palgakuludel oli kogutuluga tugev positiivne seos,
Filipeanu <i>et al.</i> (2024)	Viis Rumeenia energiaetevõtet, 10 aasta andmed	Korrelatsioon- ja regressioonanalüüs	sotsiaalkaitsekulutuste mõju oli nõrk.

Allikas: Autori koostatud Filipeanu *et al.* (2024), Kantha ja Weligamage (2020) ja Tousek *et al.* (2021) andmetel.

Tabelist 3 nähtub, et tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse käsitlemisel kasutatakse varasemates uuringutes sageli kvantitatiivseid meetodeid, sealhulgas regressioon- ning korrelatsioonanalüüsi ja keerukamate teemade puhul teisi statistilisi mudeleid. Sellised meetodid eeldavad üldjuhul suuremat andmemahthu, näiteks mitme ettevõtte ning mitme aasta andmeid. Käesolev töö erineb nendest uuringutest, sest keskendub ühe ettevõtte juhtumipõhisele analüüsile aastatel 2019–2024. Seega ei ole eesmärk statistiliselt tõestada tööjõukulude mõju finantsilisele

tulemuslikkusele, vaid hinnata nende rolli ettevõtte finantstulemuste kujunemisel kirjeldava ja võrdleva finantsanalüüsi abil.

Varasemate uuringute tulemused näitavad, et tööjõukulude roll ei ole üheselt positiivne ega negatiivne. Tööjõukulude kasv võib vähendada kasumlikkust juhul, kui kulude kasv ei kajastu müügitulu, tootlikkuse või efektiivsuse paranemises. Samas aga näitavad mitmed uuringud, et investeeringud töötajatesse, näiteks kõrgem palk, koolitused, võivad parandada ettevõtte efektiivsust ja suurendada tulemuslikkust. Seetõttu tuleb tööjõukulusid analüüsida koos teiste näitajatega, sealhulgas kasumlikkuse ning tööjõu efektiivsusega

Kokkuvõtteks näitavad varasemad uuringud, et tööjõukulude roll finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel sõltub suuresti ettevõtte tegevusvaldkonnast, tööjõu efektiivsusest ning personaliga seotud investeeringutest. Seetõttu ei saa tööjõukulusid tõlgendada ainult kulude suurenemisega, vaid neid tuleb hinnata koos müügitulu, kasumlikkuse ja efektiivsuse näitajatega. Käesoleva töö empiirilises osas lähtutakse sellest põhimõttest ning analüüsitakse AS Prisma Peremarketi tööjõukulusid koos müügitulu, kasumlikkuse, tööjõu efektiivsuse ja kapitalistruktuuri näitajatega.

2. AS Prisma Peremarketi tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse analüüs aastatel 2019–2024

2.1. Uurimismetoodika ja andmete kirjeldus

Käesoleva bakalaureusetöö empiirilises osas analüüsitakse AS Prisma Peremarketi tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse muutusi aastatel 2019–2024. Analüüsiperioodiks valiti kuus aastat, kuna see võimaldab hinnata näitajate muutumist nii enne ettevõtte kasumlikkuse langust kui ka kahjumlikel aastatel. Analüüs keskendub ühele ettevõttele, mistõttu on tegemist juhtumipõhise finantsanalüüsiga. Töö eesmärk ei ole tõestada põhjuslikku seost tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse vahel, vaid hinnata suhtarvude, trendide ja tegevusala võrdluse põhjal, kuidas tööjõukulude muutused suhestusid ettevõtte kasumlikkuse, tööjõu tootlikkuse, kulustruktuuri ja teiste finantsnäitajate muutustega.

Analüüsis kasutatavad andmed pärinevad AS Prisma Peremarketi majandusaasta aruannetest aastatel 2019–2024. Majandusaasta aruannetest koguti ettevõtte müügitulu, tööjõukulude, palgakulu, sotsiaalmaksude, muude tööjõukulude, töötajate keskmise arvu, vara, kohustiste ja omakapitali andmed. Lisaks kasutati ettevõtte bilansi ja kasumiaruande põhjal

koostatud koondtabeleid, mis on esitatud töö lisades A ja B. Ettevõtte näitajaid võrreldi võimaluse korral tegevusala keskmiste näitajatega, milleks kasutati Statistikaameti andmeid. Tegevusala võrdlusena kasutati sama tegevusala andmeid, mille alla kuulub AS Prisma Peremarketi põhitegevus ehk jaemüük spetsialiseerimata kauplustes, kus on ülekaalus toidukaubad, joogid ja tubakatooted. Palgataseme analüüsimisel kasutati lisaks tegevusala keskmise brutokuupalga ja miinimumpalga andmeid. Arvutuste, tabelite ja jooniste koostamisel on kasutatud programmi Microsoft Excel.

Tööjõukulude komponentide analüüsimisel lähtutakse AS Prisma Peremarketi majandusaasta aruannetes esitatud andmetest. Ettevõtte aruannetes on tööjõukulud esitatud palgakulu, sotsiaalmaksude ja muude tööjõukulude lõikes. Samas kajastub majandusaasta aruannetes osa personaliga seotud kuludest, näiteks värbamis-, koolitus- ja reisikulud, mitmesuguste tegevuskulude real „muud“ (AS Prisma Peremarket, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024). Kuna aruandes ei ole eraldi välja toodud, kui suure osa sellest kulureast moodustavad personaliga seotud kulud, ei lisata neid tööjõukulude kvantitatiivsesse analüüsi. Neid käsitletakse töö piiranguna ning tööjõukulude laiema tõlgendamise osana.

Empiirilises osas kasutatakse horisontaal- ja vertikaalanalüüsi, suhtarvuanalüüsi, tegevusala võrdlust ja DuPonti mudelit. Horisontaalanalüüsi abil hinnatakse ettevõtte põhinäitajate muutumist ajas. Selleks arvutatakse näitajate aastased muutused võrreldes eelneva aastaga. Horisontaalanalüüsi kasutatakse müügitulu, tööjõukulude, varade, kohustiste ja omakapitali muutuste hindamiseks. Selline lähenemine võimaldab välja tuua aastad, mil ettevõtte tulud, kulud või bilansinäitajad muutusid kõige rohkem.

Vertikaalanalüüsi kasutatakse ettevõtte kulustruktuuri hindamiseks. Vertikaalanalüüsis arvutatakse peamiste kulukomponentide osakaal müügitulus. Analüüsis käsitletakse eraldi kaubakulude, tööjõukulude ja mitmesuguste tegevuskulude osakaalu. Selle eesmärk on hinnata, millised kulukomponendid moodustasid ettevõtte müügitulust suurima osa ning kas tööjõukulud olid ettevõtte kulustruktuuris domineeriv kulukomponent. Vertikaalanalüüs aitab seega hinnata tööjõukulude suhtelist tähtsust ettevõtte kulustruktuuris ning võrrelda nende osakaalu teiste peamiste kulukomponentidega.

Tööjõukulude analüüsis hinnatakse tööjõukulude kogusummat, tööjõukulude jaotust palgakuluks, sotsiaalmaksudeks ja muudeks tööjõukuludeks, keskmist brutokuupalka, tööjõukulu töötaja kohta, tööjõukulude osakaalu müügitulus ning müügitulu töötaja kohta. Keskmine

brutokuupalk arvutatakse palgakulu, töötajate keskmise arvu ja 12 kuu põhjal. Tööjõukulude osakaal müügitulus arvutatakse tööjõukulude jagamisel müügituluga. Müügitulu töötaja kohta arvutatakse müügitulu jagamisel töötajate keskmise arvuga. Nende näitajate abil hinnatakse, kas tööjõukulude kasvuga kaasnes müügitulu suurenemine töötaja kohta. Lisaks võimaldab see hinnata, kas tööjõukulude suurenemine toimus koos tööjõu tootlikkuse paranemisega või suurenes tööjõukulude koormus ettevõtte tulemustele.

Finantsilise tulemuslikkuse hindamiseks kasutatakse kasumlikkuse, varade kasutamise efektiivsuse ja kapitalistruktuuri näitajaid. Kasumlikkuse hindamisel kasutatakse müügitulu äri- ja puhasrentaablust, varade puhasrentaablust ehk ROA-d ja omakapitali puhasrentaablust ehk ROE-d. Müügitulu ärirentaablus näitab, kui suur osa müügitulust jäi ettevõttele ärikasumiks, ning müügitulu puhasrentaablus näitab, kui suur osa müügitulust jäi aruandeaasta kasumiks. ROA ja ROE arvutamisel kasutatakse keskmist vara ja keskmist omakapitali. Kahjumiaastatel ei tõlgendata ROA ja ROE näitajaid tavapäraselt, sest negatiivsed rentaablusnäitajad ei väljenda tavapärast tootlust, vaid annavad eelkõige märku ettevõtte finantstulemuslikkuse halvenemisest.

Varade kasutamise efektiivsust hinnatakse varade käibekordaja abil. Varade käibekordaja arvutatakse müügitulu ja keskmise vara suhtena ning see näitab, kui palju müügitulu teeniti ühe varasse investeeritud euro kohta. Kapitalistruktuuri hindamiseks kasutatakse omakapitali kordajat ja võlakordajat. Omakapitali kordaja näitab, kui suur on vara ja omakapitali suhe, ning võlakordaja näitab kohustiste osakaalu ettevõtte varades. Nende näitajate abil hinnatakse, kui suurel määral oli ettevõtte tegevus finantseeritud omakapitali või võõrkapitali arvelt.

Lisaks kasutatakse DuPonti mudelit, et selgitada ROE muutuse kujunemist. DuPonti mudeli järgi kujuneb ROE müügitulu puhasrentaabluse, varade käibekordaja ja omakapitali kordaja koosmõjus. Mudel võimaldab hinnata, kas omakapitali rentaablu muutus tulenes eelkõige kasumimarginaali, varade kasutamise efektiivsuse või finantsvõimenduse muutusest. Kuna AS Prisma Peremarket teenis aastatel 2022–2024 puhaskahjunit, kasutatakse DuPonti mudelit nendel aastatel eelkõige selgitava analüüsina. DuPonti mudeli tulemusi kasutatakse tööjõukulude rolli tõlgendamisel eelkõige selleks, et hinnata, kas finantsilise tulemuslikkuse muutused olid seotud pigem kasumimarginaali, varade kasutamise efektiivsuse või kapitalistruktuuri muutustega.

Kuna töö põhineb ühe ettevõtte kuue aasta andmetel, ei kasutata töös regressioonanalüüsi. Väikese vaatluste arvu korral ei anna regressioonanalüüs usaldusväärseid

statistilisi tulemusi. Seetõttu kasutatakse töös kirjeldavat ja võrdlevat finantsanalüüsi, mis võimaldab hinnata näitajate muutumist ajas, võrrelda ettevõtte tulemusi tegevusala keskmiste näitajatega ning tõlgendada tööjõukulude rolli AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel. Analüüsi tulemusi tõlgendatakse juhtumipõhiselt ning neid ei üldistata kogu jaekaubandussektorile.

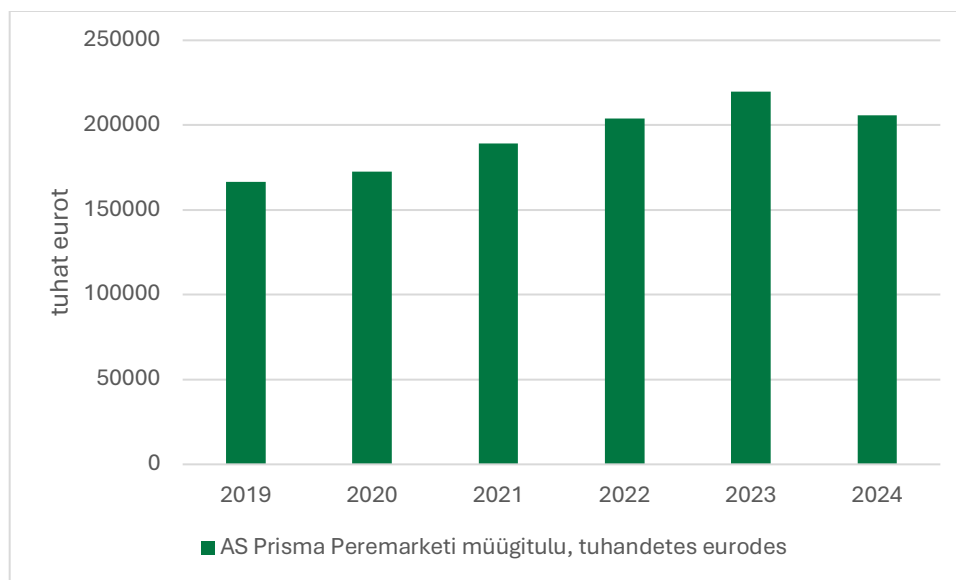
2.2. AS Prisma Peremarketi tegevuse iseloomustus ja peamised näitajad

AS Prisma Peremarket asutati 1999. aastal ning kuulub 100% Soome ettevõttele SOK Liiketoiminta OY. Ettevõtte põhitegevusalaks on “jaemüük spetsialiseerimata kauplustes, kus on ülekaalus toidukaubad, joogid ja tubakatooted”. Ettevõtte on laienenud erinevatel aastatel ning 2024. aasta seisuga kuulub AS Prisma Peremarketi ketti 13 kauplust, kuhu kuulub 8 hüpermarketit ja 5 supermarketit. Lisaks tegutseb ettevõtte ka e-kaubanduse valdkonnas ePrisma platvormi kaudu. (AS Prisma Peremarket, 2024)

AS Prisma Peremarketi tegevus on seotud S-grupi strateegiaga ning põhiväärtustena tuuakse välja kliendikesksus, vastutustundlikkus, tegevuse pidev uuendamine ja tulemuslikkus (Prisma Peremarket AS, n.d.). Ettevõtte missiooniks on “Together we build a better place to live” ning visiooniks “Making your every day taste special”. Need põhimõtted iseloomustavad ettevõtte kuulumist suuremasse rahvusvahelisse jaekaubanduskontserni ning suunavad ettevõtte tegevust. (S-Group, n.d.)

Perioodil 2019–2024 töötas ettevõttes keskmiselt 652–735 töötajat. Madalaim töötajate arv oli 2021. aastal, kui ettevõttes töötas keskmiselt 652 töötajat. Kõrgeim töötajate arv oli 2023. aastal, kui ettevõttes töötas keskmiselt 735 töötajat. 2024. aastal langes töötajate arv 657 töötajani, mis viitab ettevõtte tööjõu kasutamise muutumisele.

Ettevõtte müügitulu oli analüüsitaval perioodil märkimisväärne ning suurima osa müügitulust moodustas toidukaupade müük. Ülejäänud ettevõtte müügitulust moodustas tarbekaupade müük. AS Prisma Peremarketi müügitulu kasvas aastatel 2019–2023 (joonis 1), suurenedes 166,5 miljonilt eurolt 219,6 miljoni euroni. Aastal 2024 vähenes müügitulu 205,9 miljoni euroni. See näitab, et analüüsitava perioodi esimeses pooles, kuni 2023. aastani, suurenes ettevõtte tegevusmaht, kuid 2024. aastal toimus müügitulu langus.

Joonis 1. AS Prisma Peremarketi müügitulu aastatel 2019–2024, tuhandetes eurodes

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

Samas ei kaasnenud müügitulu kasvuga püsivat aruandeaasta kasumi kasvu (tabel 4). Aastatel 2019–2021 teenis AS Prisma Peremarket aruandeaasta kasumit, kuid aastatel 2022–2024 muutus ettevõtte tulemus kahjumlikuks. Analüüsitava perioodi teisel poolel tekkinud kahjum võimaldab hinnata, kuidas tööjõukulud ja teiste finantsnäitajate muutused suhestusid ettevõtte finantstulemuslikkuse halvenemisega. Seetõttu on valitud periood töö eesmärgi seisukohalt sobiv, sest hõlmab nii kasumlikke aastaid kui ka aastaid, mil ettevõtte finantstulemuslikkus halvenes.

Tabel 4

AS Prisma Peremarketi aruandeaasta kasum või kahjum aastatel 2019–2024, tuhandetes eurodes

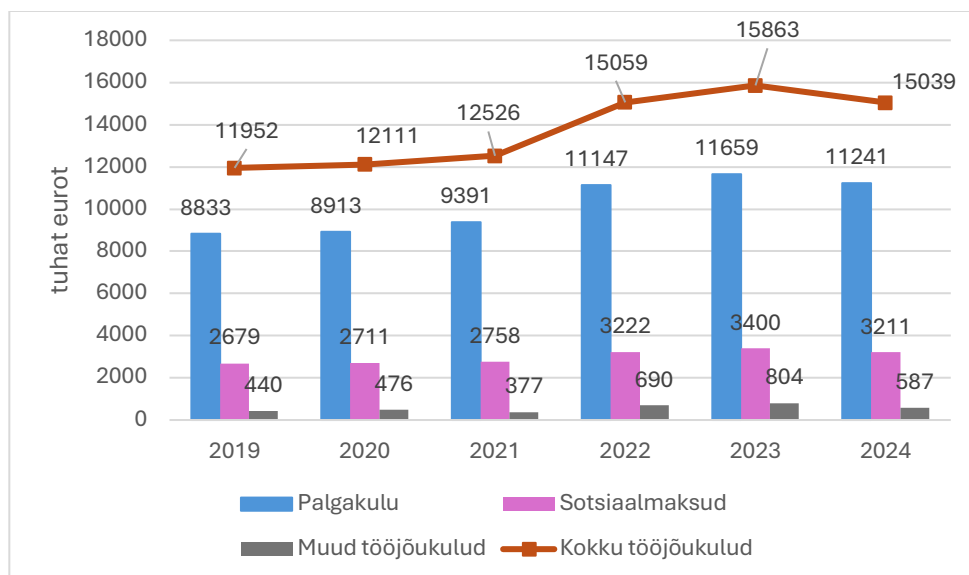
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
AS Prisma Peremarketi aruandeaasta kasum (-kahjum)	82	1098	2555	-6148	-6981	-3538

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

Kokkuvõtteks on AS Prisma Peremarket Eestis tegutsev Soome S-gruppi kuuluv jaekaubandusettevõte, mille tegevus hõlmab nii füüsilisi kauplusi kui ka e-kaubandust. Töötajate arv kõikus perioodi jooksul, saavutades kõrgeima taseme 2023. aastal ja vähenedes 2024. aastal. Analüüsiperioodil 2019–2023 ettevõtte müügitulu oli pidevas kasvutrendis, kuid 2024. aastal toimus võrreldes eelnevate aastatega langus. Samas ei teeninud ettevõtte analüüsitaval perioodil igal aastal aruandeaasta kasumit, sest alates 2022. aastast muutus tulemus negatiivseks. Seega iseloomustab vaadeldavat perioodi ettevõtte tegevusmahu suurenemine, kuid finantstulemuslikkuse halvenemine. See loob aluse järgnevale tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse analüüsile, kuna AS Prisma Peremarketi müügitulu, töötajate arv ja kasumlikkus muutusid analüüsiperioodil erinevas suunas.

2.3. AS Prisma Peremarketi tööjõukulude analüüs

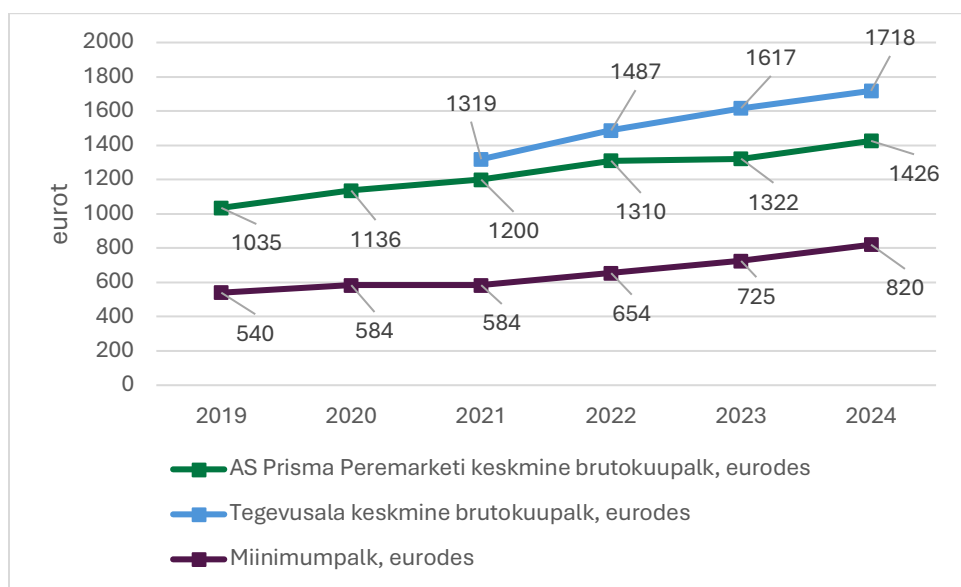
Käesolevas alapeatükis analüüsitakse AS Prisma Peremarketi tööjõukulude ja tööjõu kasutamise muutusi aastatel 2019–2024. Tööjõukulude komponentide analüüsimisel lähtutakse AS Prisma Peremarketi majandusaasta aruannetes esitatud andmetest. Ettevõtte aruannetes on tööjõukulud eristatud palgakuludeks, sotsiaalmaksudeks ning muudeks tööjõukuludeks. Muude tööjõukulude all kajastuvad seotud osapooltelt soetatud teenused ja seotud osapooltele edasimüüdud teenused. Samas võib osa personaliga seotud kuludest, näiteks värbamis-, koolitus- ja reisikulud, kajastuda mitmesuguste tegevuskulude real „muud“. Kuna aruannetes ei ole eraldi välja toodud, kui suure osa sellest kulureast moodustavad personaliga seotud kulud, ei lisata neid tööjõukulude kvantitatiivsesse analüüsi. Neid käsitletakse töö piiranguna ja tööjõukulude laiema tõlgendamise osana. Joonisel 2 on toodud AS Prisma Peremarketi tööjõukulude jaotus aastatel 2019–2024. See joonis võimaldab hinnata nii tööjõukulude kogumahu muutust kui ka seda, millised komponendid tööjõukulude muutust peamiselt kujundasid.

Joonis 2. AS Prisma Peremarketi tööjõukulude jaotus aastatel 2019–2024, tuhandetes eurodes
Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

Jooniselt 2 on näha, et AS Prisma Peremarketi tööjõukulud suurenesid aastatel 2019–2023 järjepidevalt, hoolimata töötajate arvu vähenemisest 2021. aastal. Tööjõukulud kasvasid sel perioodil 11,9 miljonilt eurolt 15,9 miljoni euroni. Tööjõukulude struktuuris moodustas suurima osa palgakulu, mille muutus kujundas ka tööjõukulude kogusumma kasvu. Sotsiaalmaksud muutusid palgakuluga samas suunas, sest need on otseselt seotud töötasudelt arvestatavate maksudega. Muud tööjõukulud olid võrreldes palgakulu ja sotsiaalmaksudega väiksema mahuga, mistõttu mõjutasid need tööjõukulude kogusummat vähem. Tööjõukulude kasvu üheks peamiseks põhjuseks võib pidada palgataseme tõusu, sealhulgas miinimumpalga suurenemist. Seda kinnitasid ka ettevõtte majandusaasta aruannetes esitatud selgitused, mille kohaselt mõjutas ettevõtet pidevalt suurenev palgasurve (AS Prisma Peremarket, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024). 2024. aastal AS Prisma Peremarketi tööjõukulud vähenesid, mille üheks põhjuseks võib olla töötajate keskmise arvu langus.

Joonisel 3 on toodud AS Prisma Peremarketi keskmine brutokuupalk, tegevusala keskmine brutokuupalk ning miinimumpalk aastatel 2019–2024. Tegevusala andmed aastate 2019–2020 kohta puuduvad, kuna neid ei olnud võimalik Statistikaameti veebilehelt kätte saada. AS Prisma Peremarketi keskmine brutokuupalk on leitud, jagades aastase palgakulu 12 kuuga ning seejärel töötajate arvuga.

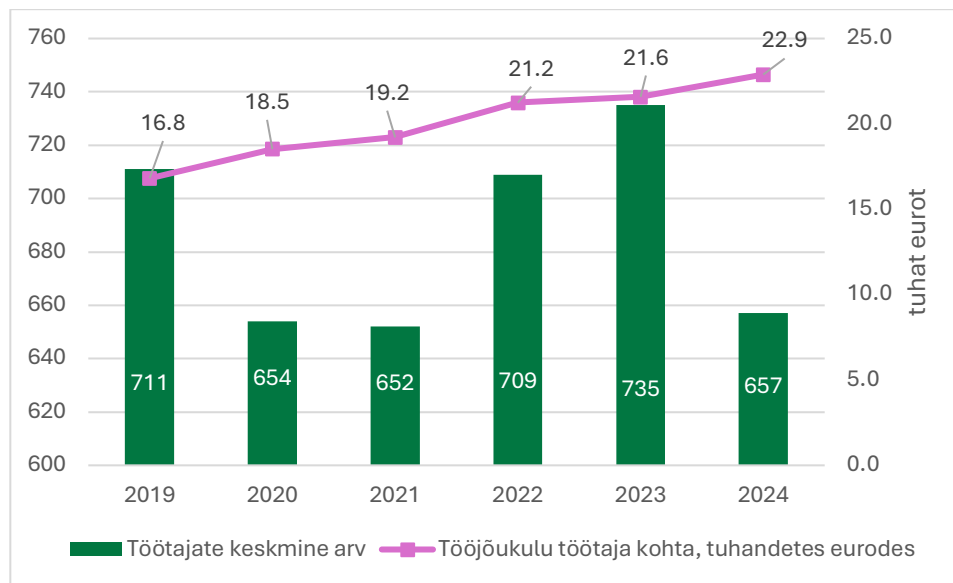
Joonis 3. AS Prisma Peremarketi keskmine brutokuupalk, tegevusala brutokuupalk ning miinimumpalk aastatel 2019–2024, eurodes

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete, Statistikaameti tabeli PA101 ja Palgakalkulaatori miinimumpalga andmete põhjal

Joonisel 3 on näha, et AS Prisma Peremarketi keskmine brutokuupalk kasvas kogu analüüsitava perioodi jooksul, suurenedes 1035 eurolt 1426 euron. Lisaks ületas ettevõtte keskmine brutokuupalk igal aastal kehtinud miinimumpalka, kuid jäi aastatel 2021–2024 alla tegevusala keskmisele brutokuupalgale. Sellest saab järeldada, et kuigi AS Prisma Peremarketi palgatase kasvas järjepidevalt, ei jõudnud see tegevusala keskmise palgatasemini.

Miinimumpalga tõus on tööjõukulude analüüsi seisukohalt oluline, sest see võis avaldada survet madalama palgatasemega ametikohtade tööjõukuludele. Kuigi AS Prisma Peremarketi keskmine brutokuupalk oli analüüsitaval perioodil miinimumpalgast kõrgem, võis miinimumpalga kasv mõjutada ettevõtte palgastruktuuri kaudselt. Madalama palgaga töötajate töötasu suurenemine võis kaasa tuua vajaduse tõsta ka teiste töötajate töötasusid, et säilitada ettevõttesisene palgatasemete tasakaal.

Selleks, et hinnata tööjõukulude muutust laiemas kontekstis on oluline vaadelda ka seda, kui suure osa moodustasid tööjõukulud müügitulust ning kuidas muutusid tööjõukulud ja müügitulu ühe töötaja kohta. Need näitajad võimaldavad hinnata, kas tööjõukulude kasvuga kaasnes ka tööjõu tootlikkuse paranemine.

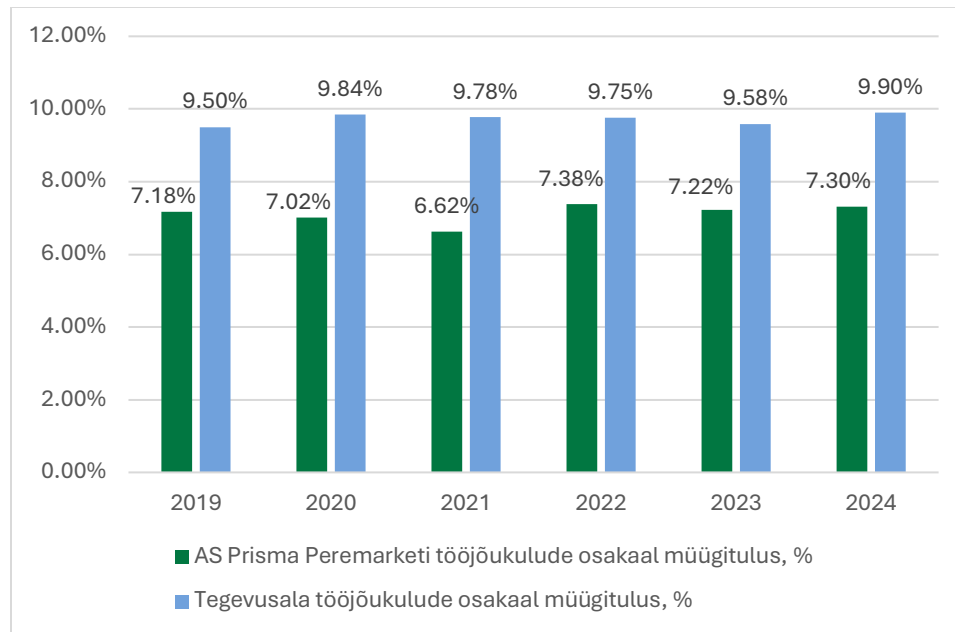

Joonis 4. AS Prisma Peremarketi keskmine töötajate arv ja tööjõukulu ühe töötaja kohta (tuhandetes eurodes) aastatel 2019–2024

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

Joonisel 4 on võrreldud töötajate keskmist arvu ja tööjõukulu ühe töötaja kohta. Kuigi töötajate arv oli analüüsitaval perioodil kõikuv, siis tööjõukulu töötaja kohta kasvas järjepidevalt, suurenedes 16,8 tuhandelt eurolt 22,9 tuhande euron. See kinnitab eelnevalt käsitletud tööjõukulude ja palgataseme kasvu ning näitab, et ühe töötaja ülalpidamine muutus ettevõtte jaoks kallimaks. Samas ei tähenda tööjõukulu kasv töötaja kohta negatiivset arengut, kui sellega kaasneb ka töötaja kohta teenitava müügitulu suurenemine.

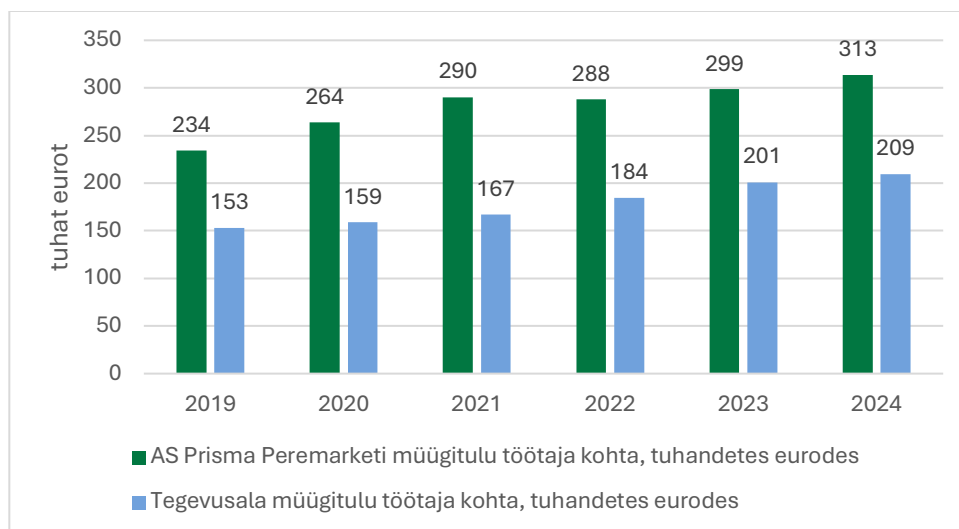
Joonisel 5 on toodud AS Prisma Peremarketi tööjõukulude osakaal müügitulust võrreldes tegevusala keskmisega. Näitaja on leitud tööjõukulude jagamisel müügituluga.

Joonis 5. AS Prisma Peremarketi ja tegevusala tööjõukulude osakaal müügitulus

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete ja Statistikaameti tabeli EM001 andmete põhjal

Jooniselt 5 selgub, et ettevõtte tööjõukulude osakaal jäi kogu analüüsitaval perioodil tegevusala keskmisest madalamaks. Kui AS Prisma Peremarketi tööjõukulud moodustasid müügitulust ligikaudu 6,6–7,4%, siis tegevusala vastav näitaja oli ligikaudu 9,5–9,9%. See viitab sellele, et ettevõtte tööjõukulude koormus müügitulu suhtes oli tegevusala keskmisega võrreldes väiksem. Seega ei viita tööjõukulude osakaal müügitulus sellele, et tööjõukulud oleksid AS Prisma Peremarketi kulustruktuuris tegevusala keskmisega võrreldes ebaproportsionaalselt kõrged.

Joonis 6. AS Prisma Peremarketi ja tegevusala müügitulu töötaja kohta, tuhandetes eurodes

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete ja Statistikaameti tabeli EM001 andmete põhjal

Joonisel 6 on näha, et AS Prisma Peremarketi müügitulu töötaja kohta suurenes analüüsitaval perioodil 234 tuhandelt eurolt 313 tuhande euroni. See viitab tööjõu tootlikkuse paranemisele, kuna iga töötaja kohta teeniti analüüsitava perioodi lõpuks rohkem müügitulu kui analüüsitava perioodi alguses. Erandina saab välja tuua 2022. aasta, mil müügitulu töötaja kohta vähenes, samal ajal kui tööjõukulu töötaja kohta jätkas kasvu. See viitab tööjõu müügitulu tootlikkuse ajutisele langusele. Alates 2023. aastast müügitulu töötaja kohta kasvas taas, mis näitab, et ettevõtte suutis tööjõukulude suurenemise kõrval parandada ka tööjõu tootlikkust.

Võrreldes tegevusala keskmisega oli AS Prisma Peremarketi müügitulu töötaja kohta analüüsitaval perioodil kõrge. Sellest võib järeldada, et müügitulu töötaja kohta oli AS Prisma Peremarketis tegevusala keskmisest kõrgem, mis viitab tööjõu kasutamise suhteliselt kõrgemale müügitulu tootlikkusele.

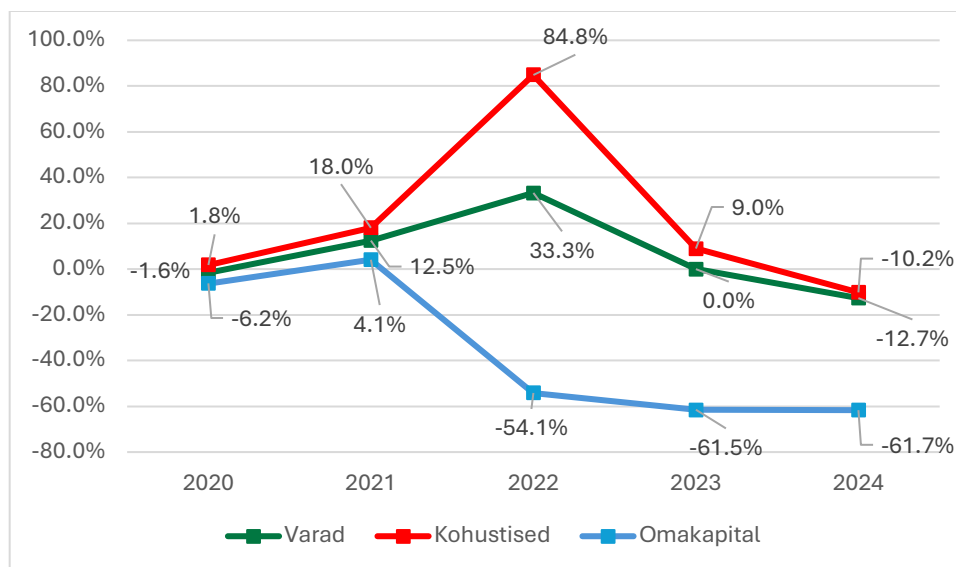
Kokkuvõtteks näitas AS Prisma Peremarketi tööjõukulude analüüs, et aastatel 2019–2023 suurenesid tööjõukulud pidevalt, kuid 2024. aastal need vähenesid. Tööjõukulude kasvu kujundas eelkõige palgakulu suurenemine, millega samas suunas muutusid ka sotsiaalmaksud. Muud tööjõukulud olid väiksema mahuga ning mõjutasid tööjõukulude kogusummat vähem. Ettevõtte keskmine brutokuupalk kasvas kogu analüüsitava perioodi jooksul, ületades igal aastal miinimumpalka, kuid jäädes alla tegevusala keskmisele brutokuupalgale. Samas jäi AS Prisma Peremarketi tööjõukulude osakaal müügitulus tegevusala keskmisest madalamaks ning

müügitulu töötaja kohta oli tegevusala keskmisest kõrgem. See viitab sellele, et tööjõukulude kasvuga kaasnes üldiselt ka müügitulu töötaja kohta suurenemine. Samas ei võimalda tööjõukulude analüüs üksi hinnata ettevõtte finantsilise tulemuslikkuse paranemist või halvenemist. Seetõttu tuleb tööjõukulude muutusi tõlgendada koos kasumlikkuse, kulustruktuuri ja kapitalistruktuuri muutustega, mida käsitletakse järgnevas alapeatükis.

2.4. AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse analüüs

Käesolevas alapeatükis analüüsitakse AS Prisma Peremarketi finantsilist tulemuslikkust aastatel 2019–2024. Eelnevas alapeatükis käsitleti tööjõukulude ja tööjõu kasutamise muutusi, kuid tööjõukulude rolli hindamiseks tuleb neid tõlgendada koos ettevõtte kasumlikkuse, kulustruktuuri ja kapitalistruktuuri muutustega. Analüüsis kasutati ettevõtte bilansi ja kasumiaruandeid. AS Prisma Peremarketi bilanss ja kasumiaruanne on toodud käesoleva töö lisades A ja B. Analüüsis kasutati horisontaal- ja vertikaalanalüüsi, suhtarvuanalüüsi ning DuPonti mudelit. Horisontaalanalüüsi abil hinnati AS Prisma Peremarketi olulisemate finantsnäitajate muutumist aastatel 2019–2024, ning vertikaalanalüüsi abil analüüsiti ettevõtte kulustruktuuri. Kasumlikkuse hindamiseks kasutati müügitulu äri- ja puhasrentaablust, ROA-d ja ROE-d, varade kasutamise efektiivsuse hindamiseks varade käibekordajat ning kapitalistruktuuri hindamiseks omakapitali kordajat ja võlakordajat.

Joonisel 7 on esitatud AS Prisma Peremarketi bilansi horisontaalanalüüsi (baasaastata) tulemused, mis kajastavad varade, kohustiste ning omakapitali muutusi võrreldes eelneva aastaga. Arvutused on toodud käesoleva töö lisas C.

Joonis 7. AS Prisma Peremarketi varade, kohustiste ja omakapitali muutused võrreldes eelneva aastaga

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

Jooniselt 7 on näha, et ettevõtte bilansinäitajad on vaadeldaval perioodil olnud kõikuvad. Eriti selgelt eristub 2022. aasta, mil varad kasvasid 33,3%, kohustised suurenesid järsult 84,8% ning omakapital vähenes samal ajal 54,1%. Varade kasv 2022. aastal tulenes bilansi põhjal peamiselt põhivarade ja käibevarade suurenemisest. Bilansi andmetest (vt lisa C) nähtub, et käibevarad kasvasid 21,6% ning põhivarad 57,0%. Põhivarade kasvu mõjutas eelkõige materiaalse põhivarade suurenemine. Kohustiste kiiret kasvu 2022. aastal põhjendab emaettevõttelt saadud laen, mida näitab ka pikaajaliste kohustiste märkimisväärne suurenemine. Omakapitali järsk langus 2022. aastal oli peamiselt seotud aruandeaasta kahjumiga. Kahjum vähendas ettevõtte omakapitali ning sellest tulenevalt halvenes ka AS Prisma Peremarketi kapitalistruktuur.

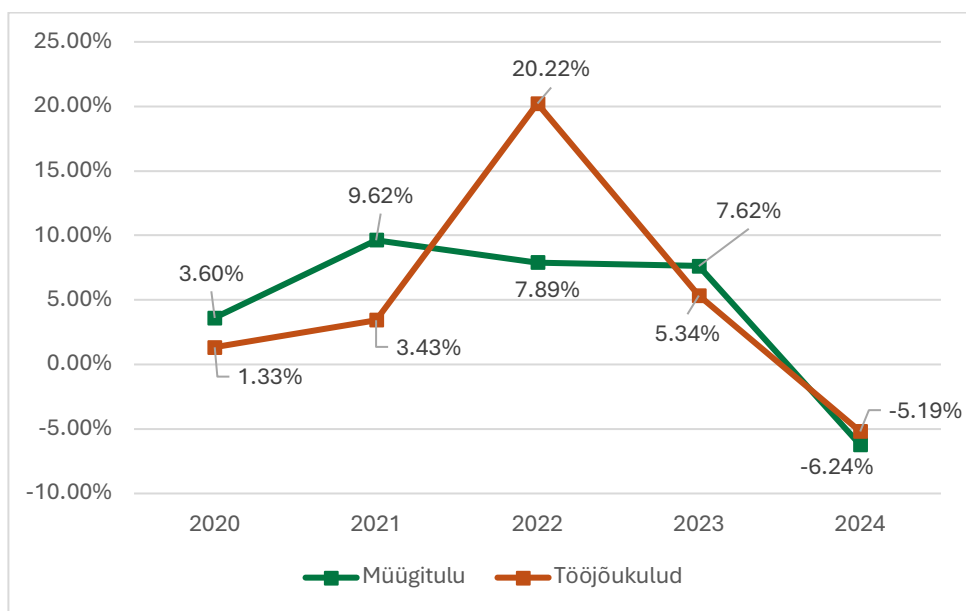
2023. aastal jäi varade maht peaaegu samaks, vähenedes vaid 0,02%, kuid kohustised kasvasid veel 9,0% ning omakapital vähenes 61,5%. See näitab, et kuigi ettevõtte bilansimaht püsis stabiilne, halvenes endiselt kapitalistruktuur, sest kohustiste osakaal suurenes ja omakapital vähenes jätkuva kahjumi tõttu.

2024. aastal vähenesid nii varad kui ka kohustised. Varad langesid 12,7%, mis tulenes peamiselt käibevarade vähenemisest. Kohustised vähenesid 10,2%, mis tulenes eelkõige

lühiajaliste kohustiste vähenemisest. Kuigi kohustiste vähenemine on positiivne, jätkus omakapitali langus 61,7%, sest ettevõtte jäi ka 2024. aastal kahjumisse.

Kokkuvõtteks näitas AS Prisma Peremarketi horisontaalanalüüs (baasaastata), et AS Prisma Peremarketi bilansimaht kasvas kõige enam 2022. aastal, kuid kasv tulenes eelkõige kohustiste suurenemisest. Järgnevatel aastatel jäi ettevõtte finantsseisund nõrgaks, kuna kahjumlik tegevus vähendas ettevõtte omakapitali ning ettevõtte sõltuvus võõrkapitalist püsis kõrge.

Joonisel 8 on esitatud AS Prisma Peremarketi kasumiaruande horisontaalanalüüsi (baasaastata) tulemused, keskendudes müügitulu ja tööjõukulude muutustele. Kuna töö eesmärk on hinnata tööjõukulude rolli ettevõtte finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel, on joonisel eraldi välja toodud müügitulu ja tööjõukulude kasvutempod. Arvutused on toodud käesoleva töö lisa D.

Joonis 8. AS Prisma Peremarketi müügitulu ja tööjõukulude muutused võrreldes eelneva aastaga
Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

Kasumiaruande horisontaalanalüüsi (baasaastata) põhjal kasvas AS Prisma Peremarketi müügitulu aastatel 2020–2023, kuid 2024. aastal vähenes müügitulu 6,2% (vt lisa D). Kõige kiirem müügitulu kasv toimus 2021. aastal, mil müügitulu suurenes 9,62%. Müügitulu kasv

viitas ettevõtte tegevusmahu suurenemisele, kuid kasuminäitajad ei liikunud kogu perioodil samas suunas. Aastatel 2019–2021 teenis ettevõtte kasumit, kuid alates 2022. aastast muutus aruandeaasta tulemus kahjumlikuks. See näitab, et müügitulu kasv ei kandunud perioodi teises pooles üle kasumlikkuse paranemiseks.

Kulude puhul eristus 2022. aasta, mil mitmed peamised kulukomponendid kasvasid müügitulust kiiremini. Kui müügitulu suurenes 2022. aastal 7,89%, siis tööjõukulud kasvasid 20,22%, mitmesugused tegevuskulud 24,23% ning kaubakulud 9,75%. Seetõttu võib 2022. aastat pidada oluliseks pöördepunktiks, mil kulude kasv ületas müügitulu kasvu ning ettevõtte ärikasum muutus kahjumiks. Tööjõukulude kiire kasv võis kasumlikkust survestada, kuid analüüsist nähtub, et samal ajal suurenesid ka teised kulukomponendid. See tähendab, et tööjõukulud olid üks kulusurvet suurendanud tegur, kuid kasumlikkuse halvenemine kujunes mitme kulukomponendi koosmõjus.

Kokkuvõtteks näitas kasumiaruande horisontaalanalüüs (baasaastata), et AS Prisma Peremarketi finantstulemuslikkuse halvenemine oli seotud eelkõige kulude kiire kasvuga 2022. aastal ning tööjõukulud olid üks, kuid mitte ainus, kasumlikkust mõjutanud kulukomponent.

Horisontaalanalüüs näitas, millistel aastatel muutusid ettevõtte müügitulu ja kulud kõige enam. Selleks, et hinnata, millised kulukomponendid moodustasid ettevõtte kulustruktuuris suurima osa ja kas tööjõukulud olid ettevõtte kulubaasis domineeriv kulukomponent, analüüsitakse järgnevalt kasumiaruande vertikaalanalüüsi tulemusi, kus näitajad on arvutatud müügitulu suhtes. Arvutused on toodud käesoleva töö lisas E.

Tabel 5

AS Prisma Peremarketi peamiste kulukomponentide osakaal müügitulus aastatel 2019–2024, %

Näitaja	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kaubad, toore, materjal ja teenused	79.6	79.0	78.3	79.7	78.5	77.9
Mitmesugused tegevuskulud	12.9	12.9	13.5	15.6	14.7	15.3
Tööjõukulud	7.2	7.0	6.6	7.4	7.2	7.3

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

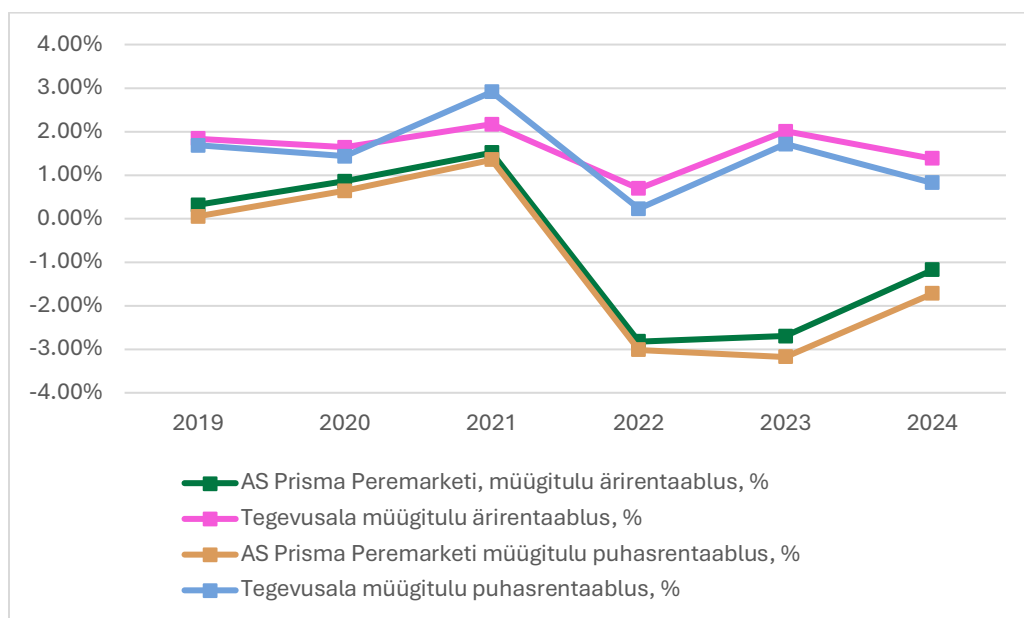
Tabelist 5 on näha, et AS Prisma Peremarketi müügitulust moodustasid suurima osa kaubakulud, mille osakaal jäi kogu perioodil ligikaudu 78–80% vahemikku. Tööjõukulude osakaal oli oluliselt madalam, jäädes ligikaudu 6,6–7,4% vahemikku. Mitmesuguste tegevuskulude osakaal oli tööjõukuludest kõrgem ning suurenes perioodi jooksul, eriti 2022. aastal. See näitab, et tööjõukulud ei olnud ettevõtte müügitulu suhtes suurim kulukomponent ning kasumlikkuse halvenemist tuleb hinnata koos kaubakulude ja mitmesuguste tegevuskulude muutustega. Vertikaalanalüüsi põhjal ei saa AS Prisma Peremarketit käsitleda klassikalises tähenduses tööjõumahuka ettevõtte, sest tööjõukulude osakaal müügitulus jäi oluliselt madalamaks kui kaubakulude ja mitmesuguste tegevuskulude osakaal. Pigem on tegemist suure töötajaskonnaga jaekaubandusettevõttega, kus tööjõukulud on oluline, kuid mitte domineeriv kulukomponent.

Seega annab vertikaalanalüüs tööjõukulude rolli hindamiseks olulise järelduse, et tööjõukulud mõjutasid ettevõtte kulubaasi, kuid nende osakaal ei olnud piisavalt suur, et selgitada finantstulemuslikkuse halvenemist eraldiseisvana.

Eelnev horisontaal- ja vertikaalanalüüs näitasid, et AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse halvenemine oli seotud eelkõige kulude kiirema kasvuga võrreldes müügituluga ning omakapitali vähenemisega kahjumliku tegevuse tõttu. Selleks, et hinnata ettevõtte kasumlikkust, varade kasutamise efektiivsust ja kapitalistruktuuri täpsemalt, analüüsitakse järgnevalt peamisi finantssuhtarve ning võrreldakse tulemusi tegevusala keskmiste näitajatega. See võimaldab hinnata, kas ettevõtte kasumlikkuse, omakapitali tootluse ja kapitalistruktuuri muutused olid iseloomulikud üksnes ettevõttele või eristusid need tegevusala üldisest tasemest. Esmalt käsitletakse müügitulu äri- ja puhasrentaablust, seejärel omakapitali ja varade rentaablust ning ROE muutust DuPonti mudeli abil. Viimasena hinnatakse ettevõtte kapitalistruktuuri võlakordaja kaudu.

Müügitulu rentaabluse näitajad võimaldavad hinnata, kui suur osa müügitulust jäi ettevõttele äri- või puhaskasumiks. Müügitulu ärirentaablus näitab ettevõtte põhitegevuse kasumlikkust, müügitulu puhasrentaablus aga lõplikku tulemust pärast kõigi tulude ja kulude arvestamist. Kuna AS Prisma Peremarket tegutseb madala marginaaliga jaekaubandussektoris, on rentaablusenäitajate võrdlus tegevusala keskmisega oluline, et hinnata, kas ettevõtte kasumlikkuse muutused olid sarnased tegevusala üldise arenguga või eristusid sellest. Joonisel 9

on toodud AS Prisma Peremarketi ja tegevusala müügitulu äri- ja puhasrentaablus aastatel 2019–2024.

Joonis 9. AS Prisma Peremarketi ja tegevusala müügitulu äri- ja puhasrentaablus aastatel 2019–2024

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete ja Statistikaameti tabeli EM001 andmete põhjal

Jooniselt 9 on näha, et AS Prisma Peremarketi müügitulu äri- ja puhasrentaablus olid aastatel 2019–2021 positiivsed ning kasvasid 2021. aastani. 2021. aastal oli AS Prisma Peremarketi müügitulu ärirentaablus 1,5% ja müügitulu puhasrentaablus 1,4%, mis oli ka analüüsitava perioodi parim tulemus. Samal perioodil olid tegevusala rentaablusnäitajad samuti positiivsed, kuid AS Prisma Peremarketi näitajad jäid nendel aastatel tegevusala keskmisest alla.

Alates 2022. aastast muutusid AS Prisma Peremarketi rentaablusnäitajad negatiivseks. Ettevõtte müügitulu ärirentaablus langes 2022. aastal -2,8%-ni ja müügitulu puhasrentaablus -3,0%-ni. Samal aastal langesid ka tegevusala müügitulu äri- ja puhasrentaablusnäitajad, mis näitab, et kasumlikkuse surve avaldus laiemalt kogu tegevusalal. Erinevus seisnes aga selles, et tegevusala keskmised näitajad jäid positiivseks, samal ajal kui AS Prisma Peremarketi näitajad muutusid negatiivseks.

Aastatel 2023–2024 jäi ettevõtte rentaablus jätkuvalt negatiivseks, kuigi 2024. aastal kahjumlikkus vähenes. Tegevusala rentaablusenäitajad püsisid samal ajal positiivsed ning olid ettevõtte näitajatest kõrgemad. Seega näitas tegevusala võrdlus, et AS Prisma Peremarketi kasumlikkuse halvenemine toimus perioodil, mil ka tegevusala rentaablus kõikus ja 2022. aastal langes, kuid ettevõtte finantstulemuslikkus halvenes tegevusala keskmisega võrreldes oluliselt rohkem.

Müügitulu rentaabluse analüüs kinnitas, et ettevõtte peamine probleem avaldus kasumimarginaalide halvenemises. Kuna müügitulu rentaablus ei näita, kui tulemuslikult kasutati ettevõtte varasid ja omakapitali, analüüsitakse järgnevalt varade rentaablus (ROA) ja omakapitali rentaablus (ROE) näitajaid. Nende tõlgendamisel tuleb arvestada, et kahjumiaastatel ei väljenda negatiivsed rentaablusenäitajad tavapärast tootlust, vaid annavad eelkõige märku ettevõtte finantstulemuslikkuse halvenemisest. Käesolevas töös arvutati ROA ja ROE keskmise vara ning keskmise omakapitali põhjal.

Tabel 6

AS Prisma Peremarketi ja tegevusala varade ja omakapitali puhasrentaablus aastatel 2019–2024, %

Näitaja	2019	2020	2021	2022	2023	2024
AS Prisma Peremarketi varade puhasrentaablus, %	0.23	3.22	7.10	-13.84	-13.75	-7.44
AS Prisma Peremarketi omakapitali puhasrentaablus, %	0.53	7.83	18.45	-59.70	-155.67	-205.10
Tegevusala varade puhasrentaablus, %	5.29	3.87	7.55	0.63	4.75	2.18
Tegevusala omakapitali puhasrentaablus, %	13.09	9.33	16.44	1.31	9.83	4.45

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete ja Statistikaameti tabeli EM001 andmete põhjal

Tabelist 6 on näha, et AS Prisma Peremarketi ROA ja ROE olid aastatel 2019–2021 positiivsed ning saavutasid kõrgeima taseme 2021. aastal. Sel aastal oli ROA 7,1% ja ROE

18,5%, mis oli kooskõlas eelnevalt käsitletud müügitulu puhasrentaabluse paranemisega. Seega suutis analüüsitava perioodi esimeses pooles ettevõtte teenida kasumit nii müügitulu, varade kui ka omakapitali suhtes. Ka tegevusala ROA ja ROE näitajad olid samal perioodil positiivsed.

Alates 2022. aastast muutusid mõlemad näitajad negatiivseks ning need olid jätkuvalt negatiivsed ka aastatel 2023 ja 2024. Tegevusala keskmised ROA ja ROE näitajad langesid samuti 2022. aastal, kuid jäid siiski positiivseks. Seega oli languse suund sarnane tegevusala üldise arenguga, kuid AS Prisma Peremarketi puhul oli halvenemine oluliselt järsem, sest ettevõtte muutus kahjumlikuks. ROE tugev langus oli seotud mitte ainult kahjumiga, vaid ka omakapitali märkimisväärse vähenemisega. Seega ei ole ROE aastatel 2022–2024 tavapäraselt tõlgendatav, kuna kahjumliku tegevuse ja madala omakapitali korral ei väljenda see näitaja tavapäraselt omakapitali tootlust.

Kokkuvõtteks kinnitasid ROA ja ROE tulemused eelnevas analüüsis ilmnenu kasumlikkuse halvenemist. Tegevusala võrdlus näitas, et 2022. aastal halvenesid rentaablusenäitajad laiemalt ka tegevusalal, kuid AS Prisma Peremarketi näitajad langesid tegevusala keskmisest oluliselt rohkem. Samas ei anna negatiivsed ROA ja ROE kahjumiaastatel piisavalt selgitust selle kohta, millest finantstulemuslikkuse langus tulenes. Sellest tulenevalt on vajalik analüüsida ettevõtte ROE kujunemist DuPonti mudeli abil, mis võimaldab eristada kasumimarginaali, varade kasutamise efektiivsust ja kapitalistruktuuri mõju.

DuPonti mudeli järgi kujuneb ROE müügitulu puhasrentaablus, varade käibekordaja ja omakapitali kordaja koosmõjus. Selline jaotus võimaldab hinnata, kas ROE muutus tulenes eelkõige kasumimarginaali, varade kasutamise efektiivsuse või finantsvõimenduse muutusest. Kuna AS Prisma Peremarket teenis aastatel 2022–2024 puhaskahjumit, ei tõlgendata nende aastate ROE-d tavapärase omanike tootlusena. Kahjumiaastatel kasutatakse DuPonti mudelit eelkõige selgitava analüüsina, et mõista, millise komponendi muutus oli ROE halvenemisega enim seotud.

Tabel 7

AS Prisma Peremarketi DuPonti mudeli komponendid aastatel 2019–2024

Näitaja	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Müügitulu puhasrentaablus, %	0.05	0.64	1.35	-3.01	-3.18	-1.72

Näitaja	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Varade käibekordaja	4.64	5.05	5.26	4.59	4.33	4.33
Omakapitali kordaja	2.33	2.44	2.60	4.31	11.32	27.55
ROE, %	0.53	7.83	18.45	-59.70	-155.67	-205.10

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

Tabelist 7 on näha, et ROE muutuste peamine selgitaja oli müügitulu puhasrentaablus. Aastatel 2019–2021 oli müügitulu puhasrentaablus positiivne ning ROE suurenes 0,53%-lt 18,45%-ni. Alates 2022. aastast muutus müügitulu puhasrentaablus negatiivseks ning samal ajal muutus negatiivseks ka ROE. See näitab, et omakapitali rentaabluise halvenemine oli eelkõige seotud sellega, et ettevõtte müügitulust ei jäänud kulude katmise järel aruandeaasta kasumit.

Varade käibekordaja püsis analüüsiperioodil suhteliselt kõrgel tasemel, jäädes vahemikku 4,33–5,26. Kõrgeim oli näitaja 2021. aastal, mil ettevõtte ROE oli samuti analüüsitava perioodi kõrgeimal tasemel. Alates 2022. aastast varade käibekordaja langes, kuid mitte sellises ulatuses, mis selgitaks ROE järsku halvenemist. Seega võib järeldada, et ettevõtte peamine probleem ei olnud müügitulu teenimine varade abil, vaid kasumimarginaali halvenemine.

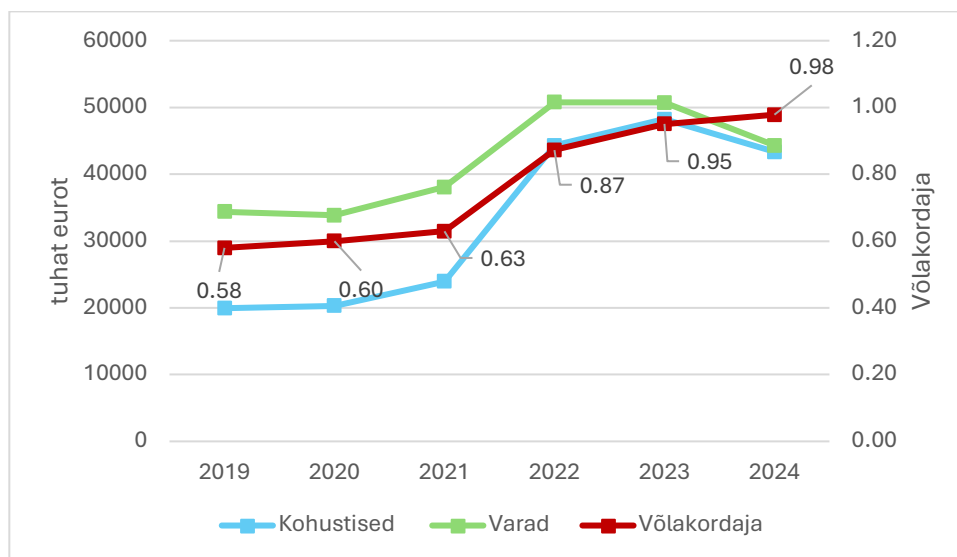
Omakapitali kordaja suurenes analüüsitava perioodil märkimisväärselt, tõustes 2,33-lt 27,55-ni. See viitab finantsvõimenduse kasvule ja omakapitali osakaalu vähenemisele ettevõtte varades. Kahjumiaastatel võimendas omakapitali kordaja kasv negatiivset ROE-d, mistõttu muutus ROE eriti madala omakapitali tõttu väga negatiivseks. Seega ei saa 2022.–2024. aasta ROE-d tõlgendada tavapärase tootlusnäitajana, vaid see kajastab kahjumliku tegevuse ja nõrgenenud kapitalistruktuuri koosmõju.

Kokkuvõtteks näitas DuPonti analüüs, et AS Prisma Peremarketi ROE halvenemine tulenes eelkõige müügitulu puhasrentaabluse muutumisest negatiivseks. Varade kasutamise efektiivsus küll langes võrreldes 2021. aastaga, kuid jäi endiselt suhteliselt stabiilsele tasemele. Omakapitali vähenemisest tulenenud omakapitali kordaja järsk kasv võimendas kahjumiaastatel negatiivset ROE-d.

Tööjõukulude rolli seisukohalt on oluline, et DuPonti analüüs viitas eelkõige ettevõtte kasumimarginaali probleemile. Kuna tööjõukulud mõjutavad finantstulemust kulude kaudu, avaldub nende roll DuPonti mudelis peamiselt müügitulu puhasrentaabluse kaudu, mitte varade

käibekordaja või omakapitali kordaja kaudu. Samas ei saa müügitulu puhasrentaabluse halvenemist seostada ainult tööjõukuludega, sest vertikaalanalüüs näitas ka teiste kulukomponentide olulist rolli.

DuPonti analüüs näitas, et omakapitali kordaja suurenes analüüsitaval perioodil märkimisväärselt, mis viitas finantsvõimenduse kasvule. Kapitalistruktuuri muutuse täiendavaks hindamiseks analüüsiti võlakordajat, mis näitab kohustiste osakaalu ettevõtte varades.

Joonis 10. AS Prisma Peremarketi varad, kohustised ja võlakordaja aastatel 2019–2024

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

Jooniselt 10 on näha, et AS Prisma Peremarketi varad ja kohustised suurenesid märgatavalt 2022. aastal. Varade kasv oli seotud nii käibevara kui ka põhivara suurenemisega, kuid kohustiste kasv oli veelgi suurem. Ettevõtte 2022. aasta majandusaasta aruande põhjal oli üheks oluliseks muutuseks ematetvõttelt saadud 19 miljoni euro suurune laen, mis suurendas ettevõtte kohustisi. Selle tulemusena tõusis võlakordaja 2022. aastal 0,87-ni.

Võlakordaja suurenes analüüsitaval perioodil järjepidevalt, mis näitas, et üha suurem osa ettevõtte varadest oli finantseeritud kohustistega. Kui analüüsitava perioodi alguses oli võlakordaja madalamal tasemel, siis 2024. aastaks tõusis see 0,98-ni. See tähendab, et analüüsitava perioodi lõpus oli peaaegu kogu ettevõtte vara finantseeritud võõrkapitaliga ning

omakapitali osakaal varades oli väga väike. Selline kapitalistruktuur viitab finantsriski suurenemisele ja selgitab ka seda, miks ROE muutus kahjumiaastatel väga tundlikuks.

Kokkuvõtteks näitab AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse analüüs, et ettevõtte tulemused halvenesid märgatavalt alates 2022. aastast. Kuigi müügitulu kasvas 2023. aastani, kasvasid 2022. aastal mitmed kulukomponendid, sealhulgas tööjõukulud, müügitulust kiiremini ning ettevõtte kasumlikkus muutus negatiivseks. Tööjõukulud olid üks kiiremini kasvanud kulukomponent, kuid vertikaalanalüüs näitas, et ettevõtte kulustruktuuris domineerisid kaubakulud ning tööjõukulud ei olnud ettevõttele suurim kulukomponent. Suhtarvuanalüüs kinnitas kasumimarginaalide halvenemist, ROA ja ROE muutumist negatiivseks ning kapitalistruktuuri nõrgenemist. DuPonti analüüsi põhjal tulenes ROE langus eelkõige müügitulu puhasrentaabluse muutumisest negatiivseks, mis viitab sellele, et ettevõtte peamine probleem oli kulude ja tulude vahekorra halvenemine. Seega loob finantsilise tulemuslikkuse analüüs aluse järgmises alapeatükis esitatavale koondhinnangule, milles tõlgendatakse tööjõukulude rolli koos müügitulu, kulustruktuuri, kasumlikkuse ja kapitalistruktuuri muutustega.

2.5. Tööjõukulude roll AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel

Käesolevas alapeatükis koondatakse eelnev tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse analüüs, et hinnata tööjõukulude rolli AS Prisma Peremarketi finantstulemuste kujunemisel aastatel 2019–2024. Kuna käesolev bakalaureusetöö põhineb ühe ettevõtte kuue aasta andmetel, ei käsitleta tulemusi põhjusliku seose statistilise tõestusena, vaid kirjeldava ja võrdleva finantsanalüüsi põhjal tehtud juhtumipõhise hinnanguna.

Tabel 8

AS Prisma Peremarketi tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse koondnäitajad aastatel 2019–2024

Näitaja	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tööjõukulud, tuhandetes eurodes	11952	12111	12526	15059	15863	15039
Tööjõukulude osakaal müügitulus, %	7.18	7.02	6.62	7.38	7.22	7.30

Näitaja	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Müügitulu töötaja kohta, tuhandetes eurodes	234	264	290	288	299	313
Müügitulu puhasrentaablus, %	0.05	0.64	1.35	-3.01	-3.18	-1.72
ROA, %	0.23	3.22	7.10	-13.84	-13.75	-7.44
ROE, %	0.53	7.83	18.45	-59.70	-155.67	-205.10

Allikas: Autori koostatud AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete ja arvutuste põhjal

Tabelist 8 on näha, et tööjõukulud suurenesid aastatel 2019–2023, kuid tööjõukulude kasv ei langenud kogu perioodi jooksul automaatselt kokku finantsilise tulemuslikkuse halvenemisega. Aastatel 2019–2021 tööjõukulud kasvasid, kuid ettevõtte teenis samal ajal aruandeaasta kasumit ning kasumlikkuse näitajad paranesid. Seega ei saa tööjõukulude suurenemist iseenesest pidada ettevõtte finantstulemuslikkuse halvenemise põhjuseks.

Oluliseks pöördepunktiks oli 2022. aasta, mil ettevõtte müügitulu küll kasvas, kuid mitmed kulukomponendid kasvasid müügitulust kiiremini. Tööjõukulud kasvasid 2022. aastal kiiremini kui müügitulu, mistõttu suurenes kulusurve ettevõtte kasumimarginaalile. Samas näitas kasumiaruande horisontaal- ja vertikaalanalüüs, et samal ajal kasvasid müügitulust kiiremini ka teised kulukomponendid, sealhulgas kaubakulud ja mitmesugused tegevuskulud. Seetõttu ei saa kasumlikkuse halvenemist selgitada ainult tööjõukulude kasvuga. Tööjõukulud olid üks kulusurvet suurendav tegur, kuid ettevõtte kahjumlikkus kujunes mitme kulukomponendi koosmõjus.

Tööjõukulude rolli tõlgendamisel on oluline arvestada nende osakaalu müügitulus. AS Prisma Peremarketi tööjõukulude osakaal jäi kogu analüüsitava perioodi jooksul tegevusala keskmisest madalamaks. See näitab, et tööjõukulud ei olnud ettevõtte müügitulu suhtes tegevusalaga võrreldes ebaproportsionaalselt kõrged. Samuti oli AS Prisma Peremarketi müügitulu töötaja kohta tegevusala keskmisest kõrgem ning suurenes analüüsitava perioodi jooksul. Seega tööjõukulude analüüs ei viita sellele, et finantstulemuslikkuse halvenemine

tulenes tööjõukulude liiga suurest osakaalust või tööjõu müügitulu tootlikkuse selgest halvenemisest.

Finantsilise tulemuslikkuse analüüs näitas, et AS Prisma Peremarketi peamine probleem avaldus kasumimarginaalide halvenemises. Müügitulu äri- ja puhasrentaablus muutusid alates 2022. aastast negatiivseks ning ROA ja ROE muutusid samal perioodil negatiivseks. DuPonti analüüs kinnitas, et ROE halvenemine tulenes peamiselt müügitulu puhasrentaabluse muutumisest negatiivseks. Varade käibekordaja püsis küll suhteliselt kõrgel tasemel, mistõttu ei olnud AS Prisma Peremarketi peamine probleem müügitulu teenimine varade abil. Probleem seisnes pigem selles, et müügitulust ei jäänud kasvavate kulude katmiseks piisavalt vahendeid. Tööjõukulude roll avaldus eelkõige kulude ja müügitulu puhasrentaabluse kaudu. Samas ei saa müügitulu puhasrentaabluse halvenemist seostada ainult tööjõukuludega, sest vertikaalanalüüs näitas, et ettevõtte kulustruktuuris domineerisid kaubakulud ning mitmesuguste tegevuskulude osakaal oli tööjõukulude osakaalust suurem.

Saadud tulemused on kooskõlas teoreetilises osas käsitletud varasemate uuringutega, mille kohaselt ei ole tööjõukulude roll finantsilises tulemuslikkuses üheselt positiivne ega negatiivne. Varasemad uuringud näitasid, et tööjõukulude roll sõltub ettevõtte tegevusvaldkonnast, finantsseisundist, tööjõu tootlikkusest ning sellest, kas tööjõukulude kasvuga kaasneb müügitulu või efektiivsuse paranemine. AS Prisma Peremarketi puhul suurenes tööjõukulu töötaja kohta, kuid samal ajal suurenes ka müügitulu töötaja kohta, mis viitab sellele, et tööjõukulude kasvu tuleb tõlgendada koos tööjõu tootlikkuse ja kulustruktuuri muutustega.

Kokkuvõtteks saab järeldada, et tööjõukuludel oli AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel oluline roll, kuid nende roll ei ole eraldiseisev ega üheselt negatiivne. Tööjõukulud suurendasid kulusurvet eelkõige 2022. aastal, mil nende kasv ületas müügitulu kasvu, kuid ettevõtte kahjumlikkust ei saa selgitada ainult tööjõukulude suurenemisega. Finantstulemuslikkuse halvenemine kujunes tööjõukulude, teiste tegevuskulude, kaubakulude, müügitulu puhasrentaabluse languse ja kapitalistruktuuri nõrgenemise koosmõjus. Seega avaldus tööjõukulude roll eelkõige kulustruktuuri ja kasumimarginaali kaudu, mitte ettevõtte finantstulemuslikkuse ainsa määrava tegurina.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, kuidas muutusid AS Prisma Peremarketi tööjõukulud ja finantsiline tulemuslikkus aastatel 2019–2024 ning milline oli tööjõukulude roll ettevõtte finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel. Töö teoreetilises osas käsitleti suure töötajaskonnaga ettevõtte tööjõukulude olemust, finantsilise tulemuslikkuse hindamise võimalusi ning varasemaid uuringuid tööjõukulude ja finantstulemuste seoste kohta. Teoreetilisest osast selgus, et tööjõukulud ei piirdu ainult palgakuluga, vaid hõlmavad ka tööandja makse, hüvitisi ning töötajate värbamise, hoidmise ja arendamisega seotud kulusid. Varasemad uuringud näitasid, et tööjõukulude roll finantsilises tulemuslikkuses ei ole üheselt positiivne ega negatiivne, vaid sõltub ettevõtte tegevusalast, kulustruktuurist, tööjõu tootlikkusest ja finantsseisundist.

Empiirilises osas kasutati AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmeid. Analüüsimeetodina kasutati horisontaal- ja vertikaalanalüüsi, suhtarvuanalüüsi, tegevusala võrdlust ning DuPonti mudelit. Kuna töö põhines ühe ettevõtte kuue aasta andmetel, ei käsitletud tulemusi põhjusliku seose statistilise tõestusena, vaid juhtumipõhise hinnanguna tööjõukulude ja finantsilise tulemuslikkuse muutustele.

Analüüsi tulemusena selgus, et AS Prisma Peremarketi tööjõukulud kasvasid aastatel 2019–2023, kuid vähenesid 2024. aastal. Tööjõukulude kasvu kujundas eelkõige palgakulu suurenemine, millega samas suunas muutusid ka sotsiaalmaksud. Ettevõtte keskmine brutokuupalk kasvas kogu analüüsitava perioodi jooksul, kuid jäi aastatel 2021–2024 alla tegevusala keskmisele. Samas oli ettevõtte tööjõukulude osakaal müügitulus tegevusala keskmisest madalam ning müügitulu töötaja kohta suurenes. See viitas sellele, et tööjõukulude kasvuga kaasnes üldiselt ka müügitulu töötaja kohta suurenemine.

Finantsilise tulemuslikkuse analüüs näitas, et AS Prisma Peremarketi tulemused halvenesid märgatavalt alates 2022. aastast. Kuigi müügitulu kasvas kuni 2023. aastani, suurenesid 2022. aastal mitmed kulukomponendid, sealhulgas tööjõukulud, müügitulust kiiremini ning ettevõtte kasumlikkus muutus negatiivseks. Suhtarvuanalüüs näitas müügitulu äri- ja puhasrentaabluse, ROA ja ROE halvenemist. DuPonti analüüs näitas, et ROE langus tulenes eelkõige müügitulu puhasrentaabluse muutumisest negatiivseks ning kapitalistruktuuri nõrgenemisest.

Töö tulemusena selgus, et tööjõukulude roll AS Prisma Peremarketi finantsilise tulemuslikkuse kujunemisel avaldus eelkõige kulustruktuuri ja kasumimarginaalide kaudu. Tööjõukulud suurendasid kulusurvet, eriti 2022. aastal, kuid ettevõtte kahjumlikkust ei saa selgitada ainult tööjõukulude kasvuga. Finantstulemuslikkuse halvenemine kujunes tööjõukulude, kaubakulude, mitmesuguste tegevuskulude, müügitulu puhasrentaabluse languse ja kapitalistruktuuri nõrgenemise koosmõjus. Seega oli tööjõukuludel ettevõtte finantstulemuslikkuse kujunemisel oluline, kuid mitte ainus ega domineeriv roll.

Töö praktiline väärtus seisneb selles, et see annab juhtumipõhise ülevaate AS Prisma Peremarketi tööjõukulude, kulustruktuuri ja finantsilise tulemuslikkuse muutustest aastatel 2019–2024 ning võimaldab hinnata tööjõukulude rolli ettevõtte kasumlikkuse kujunemisel. Töö piiranguks on tuginemine ühe ettevõtte ja kuue aasta andmetele, mistõttu ei saa tulemusi üldistada kogu jaekaubandussektorile. Edasistes uuringutes võiks analüüsi laiendada mitme jaekaubandusettevõtte andmetele, kasutada pikemat aegrida või paneelandmeid ning kaasata ka mittefinantsilisi näitajaid, näiteks töötajate voolavust, tööjõu kvalifikatsiooni ja koolituskulusid.

Viidatud allikad

1. Alexandre, F., Bação, P., Cerejeira, J., Costa, H., & Portela, M. (2022). Minimum wage and financially distressed firms: Another one bites the dust. *Labour Economics*, 74, 102088. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2021.102088>
2. AS Prisma Peremarket. (2019). Majandusaasta aruanne 2019. E-äriregister.
3. AS Prisma Peremarket. (2020). Majandusaasta aruanne 2020. E-äriregister.
4. AS Prisma Peremarket. (2021). Majandusaasta aruanne 2021. E-äriregister.
5. AS Prisma Peremarket. (2022). Majandusaasta aruanne 2022. E-äriregister.
6. AS Prisma Peremarket. (2023). Majandusaasta aruanne 2023. E-äriregister.
7. AS Prisma Peremarket. (2024). Majandusaasta aruanne 2024. E-äriregister.
8. Brudan, A. (2010). Rediscovering performance management: Systems, learning and integration. *Measuring Business Excellence*, 14(1), 109–123. <https://doi.org/10.1108/13683041011027490>
9. Bõtkova, J., & Teearu, A. (1997). Ärirahendus. Tallinn: Coopers & Lybrand. 159 lk.
10. Crabtree, J., & Matyus, J. (2025). Factors That Affect Company Profitability in Retail. *Journal of Behavioral and Applied Management*, 25(2). <https://doi.org/10.21818/001c.142913>
11. eCapital. (n.d.). *Return on assets (ROA)*. Vaadatud 20. aprill 2026, aadressilt <https://ecapital.com/financial-term/return-on-assets-roa/>
12. Eurostat. (2024). *Annual increase in labour costs at 4.6% in euro area*. Vaadatud 5. jaanuar 2026, aadressilt <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-euro-indicators/w/3-16122024-ap>
13. Eurostat. (n.d.). *Glossary: Labour cost*. Vaadatud 20. detsember 2025, aadressilt https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Labour_cost
14. Fenyves, V., Zsido, K. E., Bircea, I., & Tarnoczi, T. (2020). Financial performance of Hungarian and Romanian retail food small businesses. *British Food Journal*, 122(11), 3451-3471. <https://doi.org/10.1108/BFJ-05-2019-0330>
15. Fernando, J. (2026, 18. veebruar). *Return on equity (ROE) calculation and what it means*. Investopedia. Vaadatud 20. aprill, aadressilt <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonequity.asp>

16. Filipeanu, D., Grigoras-Ichim, C.-E., & Morosan-Danila, L. (2024). EVALUATION OF THE IMPACT OF WAGE EXPENDITURES ON COMPETITIVENESS AND SUSTAINABILITY IN THE ROMANIAN ENERGY INDUSTRY. *European Journal of Accounting, Finance & Business*, 12(2). <https://doi.org/10.4316/EJAFB.2024.12214>
17. Hamermesh, D. S. (2021). Do labor costs affect companies' demand for labor? *IZA World of Labor*, 3, 1-3. <https://doi.org/10.15185/izawol.3.v2>
18. Hargrave, M. (2026, 23. jaanuar). *Understanding the return on assets (ROA) ratio for profitability*. Investopedia. Vaadatud 20. aprill 2026, aadressilt <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonassets.asp>
19. Hargrave, M. (2026, 28. aprill). *DuPont analysis: Definition, uses, formulas, and examples*. Investopedia. Vaadatud 20. aprill, aadressilt <https://www.investopedia.com/terms/d/dupontanalysis.asp>
20. Heshmati, A., & Lööf, H. (2008). Investment and performance of firms: Correlation or causality? *Corporate Ownership and Control*, 6(2), 268-282. <https://doi.org/10.22495/cocv6i2c2p2>
21. Hossain, M. S., & Uddin, M. H. (2020). Impact of operating expenditures on firms' profitability. *ELK Asia Pacific Journal of Finance and Risk Management*, 11(4), 1-18. https://www.researchgate.net/publication/355042917_IMPACT_OF_OPERATING_EXPENDITURES_ON_FIRMS'_PROFITABILITY
22. Hou, Q., Tang, X., & Teng, M. (2021). Labor costs and financialization of real sectors in emerging markets. *Pacific-Basin Finance Journal*, 67, 101547. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2021.101547>
23. Investopedia. (n.d.). *Understanding the equity multiplier: Asset financing explained*. Vaadatud 22. aprill 2026, aadressilt <https://www.investopedia.com/terms/e/equitymultiplier.asp>
24. Kantha, W. N. R. A., & Weligamage, S. S. (2020). Impact of Labor Costs and Investment in Human Capital on Financial Performance: Evidence from Listed Companies in Sri Lanka. *Journal of Business and Technology*, 4(1-2), 70-80. <https://doi.org/10.4038/jbt.v4i1-2.41>

25. Kenton, W. (2025, 7. oktoober). *Labor-intensive industries: Key definitions, examples and financial impact*. Investopedia. Vaadatud 23. detsember 2025, aadressilt <https://www.investopedia.com/terms/l/laborintensive.asp>
26. Palgakalkulaator. (n.d.). *Miinimumpalk ehk alampalk*. Vaadatud 22. veebruar 2026, aadressilt <https://www.palgakalkulaator.ee/teadmiseks/miinimumpalk>
27. Prisma Peremarket AS. (n.d.). *Eetilised põhimõtted*. Vaadatud 7. aprill 2026, aadressilt <https://www.prismamarket.ee/leht/eetilised-pohimotted>
28. *Raamatupidamise seadus*. (2002). RT I 2002, 102, 600; RT I, 10.07.2025, 3. <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072025003>
29. Raamatupidamise Toimkonna juhend 2. (2017). *Nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaaruandes*. Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/akt/123122017054>
30. Rahandusministeerium. (n.d.). *Tegevuspõhise eelarvestamise käsiraamat*. Vaadatud 23. detsember 2025, aadressilt <https://www.fin.ee/riigi-rahandus-ja-maksud/riigieelarve-ja-eelarvestrateegia/tegevuspohise-eelarvestamise-kasiraamat>
31. S Group. (n.d.). *Values, strategy and vision*. Vaadatud 7. aprill 2026, aadressilt <https://s-ryhma.fi/en/about-us/values-strategy-and-vision>
32. Statistikaamet. (n.d.). *Ettevõtete kiirstatistika (2019-2020)*. Vaadatud 20. detsember 2025, aadressilt <https://stat.ee/et/avasta-statistikat/viiruse-moju-eestile/ettevotete-kiirstatistika>
33. Statistikaamet. (2026). *EM001: Ettevõtete majandusnäitajad tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi*. Vaadatud 22. veebruar 2026, aadressilt https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_ettevetete-majandusnaitajad_ettevetete-tulud-kulud-kasum_aastastatistika/EM001
34. Statistikaamet. (2015, aprill 28). *Kui suured on tööandja kulutused töötajale?* <https://stat.ee/et/uudised/2015/04/28/kui-suured-on-tooandja-kulutused-tootajale>
35. Statistikaamet. (2026). *PA101: Keskmine brutokuupalk, mediaan, detsiilid ja töötajate arv tegevusalarühma järgi*. Vaadatud 22. veebruar 2026, aadressilt https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_palk-ja-toojeukulu_palk_aastastatistika/PA101

36. Stelmak, I. (2013). *Juhi ja ettevõtha raharaamat: ettevõtte finantsidest lihtsalt ja selgelt. 1. osa*. Tallinn: Six Apples. 143 lk.
37. Teearu, K. (2020, 16. detsember). Tulemuslikkus - mis see on ja kuidas juhtida? Robby & Bobby. <https://robbybobby.ee/finantsjuhtimine/tulemuslikkus/>
38. Tousek, Z., Hinke, J., Malinska, B., & Prokop, M. (2021a). The Performance Determinants of Trading Companies: A Stakeholder Perspective. *Journal of Competitiveness*, 13(2), 152-170. <https://doi.org/10.7441/joc.2021.02.09>
39. Triplett, J. E. (1983). Introduction: An essay on labor cost. In J. E. Triplett (Ed.), *The measurement of labor cost* (lk 1-60). University of Chicago Press. <https://www.nber.org/system/files/chapters/c7372/c7372.pdf>

LISA A

AS Prisma Peremarketi bilanss

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Varad						
Käibevarad						
Raha	761	714	728	974	795	793
Nõuded ja ettemaksed	9634	7882	4176	7496	9538	5043
Varud	16573	17733	20589	22528	20875	20671
Kokku käibevarad	26968	26329	25493	30998	31208	26507
Põhivarad						
Materiaalsed põhivarad	7316	6946	12054	19225	18177	16566
Immateriaalsed põhivarad	128	590	535	541	1367	1237
Kokku põhivarad	7444	7536	12589	19766	19544	17803
Kokku varad	34412	33865	38082	50764	50752	44310
Kohustised ja omakapital						
Kohustised						
Lühiajalised kohustised						
Võlad ja ettemaksed	19937	20292	23960	25289	25032	20563
Kokku lühiajalised kohustised	19937	20292	23960	25289	25032	20563
Pikaajalised kohustised						
Laenukohustised	0	0	0	19000	21000	21000
Võlad ja ettemaksed	6	6	0	0	2226	1791
Kokku pikaajalised kohustised	6	6	0	19000	23226	22791
Kokku kohustised	19943	20298	23960	44289	48268	43354
Omakapital						
Aktiivkapital nimiväärtuses	735	735	735	735	735	735
Kohustuslik reservkapital	168	168	168	168	168	168
Muud reservid					3000	5000
Eelmiste perioodide jaotamata kasum (kahjum)	13484	11566	10664	11720	5572	-1409
Aruandeaasta kasum (kahjum)	82	1098	2555	-6148	-6981	-3538
Kokku omakapital	14469	13567	14122	6475	2494	956

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kokku kohustised ja omakapital	34412	33865	38082	50764	50752	44310

Märkus: Tuhandetes eurodes

Allikas: AS Prisma Peremarketi majandusaasta aruanded 2019–2024

LISA B

AS Prisma Peremarketi kasumiaruanne

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Müügitulu	166533	172531	189135	204058	219604	205908
Muud äritulud	2427	2267	2725	3158	3589	3830
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-132554	-136333	-148100	-162544	-172444	-160466
Mitmesugused tegevuskulud	-21553	-22229	-25611	-31816	-32286	-31547
Tööjõukulud	-11952	-12111	-12526	-15059	-15863	-15039
Põhivarade kulum- ja väärtuse langus	-2350	-2506	-2642	-3406	-4703	-4528
Olulised käibevara allahindlused	0	0	0	0	-1140	-513
Muud ärikulud	-20	-140	-117	-156	-2677	-69
Ärikasum (kahjum)	531	1479	2864	-5765	-5920	-2424
Intressitulud	0	0	0	0	37	55
Intressikulud	0	0	0	0	-1083	-1154
Muud finantstulud ja -kulud	-7	3	17	-139	-15	-15
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	524	1482	2881	-5904	-6981	-3538
Tulumaks	-442	-384	-326	-244	0	0
Aruandeaasta kasum (kahjum)	82	1098	2555	-6148	-6981	-3538

Märkus: Tuhandetes eurodes

Allikas: AS Prisma Peremarketi majandusaasta aruanded 2019–2024

AS Prisma Peremarketi bilansi horisontaalanalüüs baasaastata

[illegible]

	$\Delta X =$ 2020- 2019	Juurdekas vu-tempo 2020, %	$\Delta X =$ 2021- 2020	Juurdekas vu-tempo 2021, %	$\Delta X =$ 2022- 2021	Juurdekas vutempo 2022, %	$\Delta X =$ 2023- 2022	Juurdekas vutempo 2023, %	$\Delta X =$ 2024- 2023	Juurdekas vutempo 2024, %
Võlad ja ettemaksed	355	1.78	3668	18.08	1329	5.55	-257	-1.02	-4469	-17.85
Kokku lühiajalised kohustised	355	1.78	3668	18.08	1329	5.55	-257	-1.02	-4469	-17.85
Pikaajalised kohustised										
Laenukohustised	0	0.00	0		19000		2000	10.53	0	0.00
Võlad ja ettemaksed	0	0.00	-6	-100.00	0		2226		-435	-19.54
Kokku pikaajalised kohustised	0	0.00	-6	-100.00	19000		4226	22.24	-435	-1.87
Kokku kohustised	355	1.78	3662	18.04	20329	84.85	3979	8.98	-4914	-10.18
Omakapital	0		0		0		0		0	
Aktiivkapital nimiväärtuses	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Kohustuslik ReserVKapital	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Muud reservid	0		0		0		3000		2000	66.67
Eelmiste perioodide	-1918	-14.22	-902	-7.80	1056	9.90	-6148	-52.46	-6981	-125.29

	$\Delta X =$ 2020- 2019	Juurdekas vu-tempo 2020, %	$\Delta X =$ 2021- 2020	Juurdekas vu-tempo 2021, %	$\Delta X =$ 2022- 2021	Juurdekas vutempo 2022, %	$\Delta X =$ 2023- 2022	Juurdekas vutempo 2023, %	$\Delta X =$ 2024- 2023	Juurdekas vutempo 2024, %
jaotamata kasum (kahjum)										
Aruandeaast a kasum (kahjum)	1016	1239.02	1457	132.70	-8703	-340.63	-833	13.55	3443	-49.32
Kokku omakapital	-902	-6.23	555	4.09	-7647	-54.15	-3981	-61.48	-1538	-61.67
Kokku kohustised ja omakapital	-547	-1.59	4217	12.45	12682	33.30	-12	-0.02	-6442	-12.69

Märkus: ΔX tuhandetes eurodes

Allikas: Autori arvutused AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

LISA D

AS Prisma Peremarketi kasumiaruande horisontaalanalüüs baasaastata

	$\Delta X =$ 2020- 2019	Juurdekas vutempo 2020, %	$\Delta X =$ 2021- 2020	Juurdekas vutempo 2021, %	$\Delta X =$ 2022- 2021	Juurdekas vutempo 2022, %	$\Delta X =$ 2023- 2022	Juurdekas vutempo 2023, %	$\Delta X =$ 2024- 2023	Juurdekas vutempo 2024, %
Müügitulu	5998	3.60	16604	9.62	14923	7.89	15546	7.62	-13696	-6.24
Muud äritulud	-160	-6.59	458	20.20	433	15.89	431	13.65	241	6.71
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-3779	2.85	-11767	8.63	-14444	9.75	-9900	6.09	11978	-6.95
Mitmesug used tegevuskul ud	-676	3.14	-3382	15.21	-6205	24.23	-470	1.48	739	-2.29

	$\Delta X =$ 2020- 2019	Juurdekas vutempo 2020, %	$\Delta X =$ 2021- 2020	Juurdekas vutempo 2021, %	$\Delta X =$ 2022- 2021	Juurdekas vutempo 2022, %	$\Delta X =$ 2023- 2022	Juurdekas vutempo 2023, %	$\Delta X =$ 2024- 2023	Juurdekas vutempo 2024, %
Tööjõukulud	-159	1.33	-415	3.43	-2533	20.22	-804	5.34	824	-5.19
Põhivarade kulum- ja väärtuse langus	-156	6.64	-136	5.43	-764	28.92	-1297	38.08	175	-3.72
Olulised käibevara allahindlused	0	0.00	0	0.00	0	0.00	-1140	0.00	627	-55.00
Muud ärikulud	-120	600.00	23	-16.43	-39	33.33	-2521	1616.03	2608	-97.42

	$\Delta X =$ 2020- 2019	Juurdekas vutempo 2020, %	$\Delta X =$ 2021- 2020	Juurdekas vutempo 2021, %	$\Delta X =$ 2022- 2021	Juurdekas vutempo 2022, %	$\Delta X =$ 2023- 2022	Juurdekas vutempo 2023,%	$\Delta X =$ 2024- 2023	Juurdekas vutempo 2024, %
Ärikasum (kahjum)	948	178.53	1385	93.64	-8629	-301.29	-155	2.69	3496	-59.05
Intressitulud	0	0.00	0	0.00	0	0.00	37	0.00	18	48.65
Intressikulud	0	0.00	0	0.00	0	0.00	-1083	0.00	-71	6.56
Muud finantstulud ja -kulud	10	-142.86	14	466.67	-156	-917.65	124	-89.21	0	0.00

	$\Delta X =$ 2020- 2019	Juurdekas vutempo 2020, %	$\Delta X =$ 2021- 2020	Juurdekas vutempo 2021, %	$\Delta X =$ 2022- 2021	Juurdekas vutempo 2022, %	$\Delta X =$ 2023- 2022	Juurdekas vutempo 2023, %	$\Delta X =$ 2024- 2023	Juurdekas vutempo 2024, %
Kasum (kahjum) enne tulumaks ustamist	958	182.82	1399	94.40	-8785	-304.93	-1077	18.24	3443	-49.32
Tulumaks	58	-13.12	58	-15.10	82	-25.15	244	-100.00	0	0.00
Aruandea asta kasum (kahjum)	1016	1239.02	1457	132.70	-8703	-340.63	-833	13.55	3443	-49.32

Märkus: ΔX tuhandetes eurodes

Allikas: Autori arvutused AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

LISA E

AS Prisma Peremarketi kasumiaruande vertikaalanalüüs

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Müügitulu	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Muud äritulud	1.46%	1.44%	1.44%	1.55%	1.63%	1.86%
Kaubad, toore, materjal ja teenused	-79.60%	-79.02%	-78.30%	-79.66%	-78.52%	-77.93%
Mitmesugused tegevuskulud	-12.94%	-12.88%	-13.54%	-15.59%	-14.70%	-15.32%
Tööjõukulud	-7.18%	-7.02%	-6.62%	-7.38%	-7.22%	-7.30%
Põhivarade kulum- ja väärtuse langus	-1.41%	-1.45%	-1.40%	-1.67%	-2.14%	-2.20%
Olulised käibevara allahindlused	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	-0.52%	-0.25%
Muud ärikulud	-0.01%	-0.08%	-0.06%	-0.08%	-1.22%	-0.03%
Ärikasum (kahjum)	0.32%	0.86%	1.51%	-2.83%	-2.70%	-1.18%
Intressitulud	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.02%	0.03%
Intressikulud	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	-0.49%	-0.56%
Muud finantstulud ja -kulud	0.00%	0.00%	0.01%	-0.07%	-0.01%	-0.01%
Kasum (kahjum) enne tulumaksustamist	0.31%	0.86%	1.52%	-2.89%	-3.18%	-1.72%
Tulumaks	-0.27%	-0.22%	-0.17%	-0.12%	0.00%	0.00%
Aruandeaasta kasum (kahjum)	0.05%	0.64%	1.35%	-3.01%	-3.18%	-1.72%

Märkus: Baasiks müügitulu

Allikas: Autori arvutused AS Prisma Peremarketi 2019–2024 majandusaasta aruannete andmete põhjal

Summary

AN ANALYSIS OF LABOUR COSTS AND FINANCIAL PERFORMANCE OF AS PRISMA PEREMARKET BETWEEN 2019 AND 2024

Carolina Kiisk

The aim of this bachelor's thesis was to find out how the labour costs and financial performance of AS Prisma Peremarket changed between 2019 and 2024, and how labour costs impacted the development of the company's financial performance. The theoretical part of the thesis discussed the nature of labour costs of a company with a large workforce, the possibilities of assessing financial performance, and previous studies on the correlation between labour costs and financial performance. The theoretical part revealed that labour costs are not limited to employee wages, but also include employer taxes, benefits, and costs related to recruiting, retaining and training employees. Previous studies showed that the impact of labour costs in financial performance is not wholly positive or negative, but depends on the sector, cost structure, workforce productivity and the financial position of the company.

The empirical part of the thesis was based on the 2019–2024 annual reports of AS Prisma Peremarket. The methods used were horizontal and vertical analysis, ratio analysis, industry comparison and the DuPont analysis. As the thesis was based on six years of data from one company, the results were not treated as statistical proof of causality, but as a case-by-case assessment of changes in labour costs and financial performance.

The analysis showed that labour costs of AS Prisma Peremarket increased between 2019 and 2023 but decreased in 2024. The increase of labour costs was primarily shaped by increases in wage costs and social taxes. The average monthly gross wages of the company increased throughout the period but remained below the industry average between 2021 and 2024. At the same time, the labour costs as a percentage of sales revenue were lower than the industry average and sales revenue per employee increased. This indicated that an increase in sales revenue per employee generally accompanied increases in labour costs.

An analysis of the financial performance of AS Prisma Peremarket revealed that there was a significant drop in performance from 2022. While sales revenue increased until 2023, many costs, including labour costs, increased faster than sales revenue, which resulted in negative profit. A ratio analysis showed a decline in operating profit margin, net profit margin,

ROA and ROE. The DuPont analysis revealed that the decline of ROE was primarily due to negative net profit margin and a weakening of the capital structure.

The thesis showed that the impact of labour costs on financial performance of AS Prisma Peremarket was manifested chiefly through the cost structure and profit margins. Labour costs increased cost pressure, especially in 2022, but the unprofitability of the company cannot be explained solely by the increase in labour costs. The decline in financial performance was shaped by a combination of labour costs, merchandise costs, various operating expenses, a decrease of the net profit margin and a weakening of the capital structure. While labour costs played an important part, they were not the only or dominating aspect in shaping the financial performance of the company.

The practical value of the thesis lies in the fact that it gives a case-by-case assessment of changes in the labour costs, cost structure and financial performance of AS Prisma Peremarket between 2019 and 2024, and helps evaluate the impact of labour costs in shaping the profitability of a company. A limitation of the thesis is that it is based on six years of data from one company, so the results cannot be used to generalise the entire retail sector. Future studies could extend the analysis to multiple retail companies, use longer time series data or panel data, and include non-financial indicators, such as employee turnover, work force qualifications and training costs.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Carolina Kiisk,

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
AS PRISMA PEREMARKETI TÖÖJÕUKULUDE JA FINANTSILISE TULEMUSLIKKUSE
ANALÜÜS AASTATEL 2019–2024,

mille juhendaja on Maire Nurmet,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni
autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu
Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i
litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja
üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni
autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete
kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Carolina Kiisk
14.05.2026